

KIRGIZ TÜRKÇESİYLE TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDAKİ SÖZ VARLIĞI BENZERLİĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Mehmet ÖZEREN**

Öz

Kırgız Türkçesi, Kıpçak grubunun Aral-Hazar koluna bağlı bir Türk lehçesidir. Günümüzde kuzey ve güney olmak üzere iki ana ağız bölgesine ayrılmış olan Kırgız Türkçesinin tarihî olarak dört gelişim dönemi vardır: I. – VIII. yüzyıl arasını kapsayan dönemde Kırgızlar Yenisey’de yaşamaktadırlar ve Kırgız Türkçesi Hakasça ve Tuvaca ile dil birliği içerisindedir. VIII. – XIII. yüzyıl arasındaki dönemde Kırgız boyları Yukarı Yenisey’den batıya hareket etmişler, uzun süre Güney Altay’da yaşamışlar ve böylece Altayca ile ortak unsurlar oluşmuştur. Bu dönem özellikle Eski Uygur ve Oğuz Türkçeleri ile bağlantılı olan bir dönemdir. XIV. – XVI. yüzyıl arasını kapsayan dönem, tarihî Kırgız Türkçesinin Tyan Şan (Tanrı Dağları) dönemidir. Bu dönemde Kırgız Türkçesi karakter kazanmaya başlamış, Orta Asya’daki halkların dilleriyle kurduğu ilişki sayesinde söz varlığı ve dil bilgisi özellikleri oluşmuştur. XVI. yüzyıldan başlayan ve günümüze kadar devam eden dördüncü dönem ise Yeni Kırgız Türkçesi dönemi olarak da bilinir.

Anahtar Sözcükler: Kırgız Türkçesi, Türkiye Türkçesi ağızları, söz varlığı, benzerlik.

A REVIEW ON THE RESEMBLANCE OF VOCABULARY IN KIRGIZ TURKISH AND TURKEY TURKISH DIALECTS

Abstract

Kırgız Turkish is a Turkish dialect connected to Aral-Caspian of Kipchak group. Today, Kırgız Turkish divided into two main oral regions as the northern and southern has four historical development periods: Kırgız community lived in Yenisey between the centuries of I-VIII and Kırgız Turkish is in a relation of language with Khakas and Tuvan language. Between the periods of VIII. - XIII. century, Kırgız tribes had set out to the west from the Upper Yenisei, had lived in Southern Altai for a long time, and so had formed common elements with Altai. This period is a period particularly in connection with the Old Uighur and Oghuz Turkish. Period between XIV. – XVI. Centuries is the period of Tian Shan (Heavenly Mountains) of historical Kırgız Turkish. During this period, Kırgız Turkish started to get characters, its vocabulary and grammatical features were formed by its relationship with the languages of the peoples in Central Asia. The fourth century starting from XVI. century and continuing up to the present is also known as the New Kırgız Turkish period.

Keywords: Kırgız Turkish, Turkey Turkish dialects, vocabulary, resemblance.

* Bu makale 21-23 Mayıs 2009 tarihleri arasında Kars’ta düzenlenen II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı’nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş biçimidir.

** Yrd. Doç. Dr.; Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, mehmetozeren@hotmail.com.

Ø. Giriş:

Kırgız Türkçesi, Kıpçak grubunun Aral-Hazar koluna bağlı bir Türk lehçesidir. Günümüzde Kuzey ve Güney olmak üzere iki ana ağız bölgesine ayrılmış olan Kırgız Türkçesi, yazı dilinde Kuzey ağızını esas almıştır.¹

Kırgız Türkçesi tarihî olarak üç gelişim evresi geçirmiştir. Eski Kırgız Türkçesi VII. – IX. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, daha çok Eski Uygur ve Oğuz Türkçeleri ile bağlantılı olan bir dönemdir. Orta Kırgız Türkçesi X. – XV. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, sözlü edebiyatın ön planda olduğu bir dönemdir. Yeni Kırgız Türkçesi ise XV. yüzyıldan sonraki dönemi kapsar. XVIII. yüzyıldan 1917 Ekim Devrimi'ne kadar geçen sürede de ağız farklılıkları belirginleşmiştir.² B. O. Oruzbaeva ise bir makalesinde Kırgız Türkçesi'nin tarihî gelişimini dört dönem olarak vermiştir. Birinci dönem I. – VIII. yüzyıl arasını kapsayan dönemdir. Bu dönemde Kırgızlar Yenisey'de yaşamaktadırlar ve Kırgız Türkçesi Hakaşça ve Tuvaca ile dil birliği içerisindeydi. İkinci dönem VIII. – XIII. yüzyıl arasını kapsar. Bu dönemde Kırgız boyları Yukarı Yenisey'den batıya hareket etmişler, uzun süre Güney Altay'da yaşamışlar ve böylece Altayca ile ortak unsurlar oluşmuştur.³ Üçüncü dönem XIV. – XVI. yüzyıl arasını kapsar. Bu dönem, tarihî Kırgız Türkçesinin Tyan Şan dönemidir. Bu dönemde Kırgız Türkçesi karakter kazanmaya başlamış, Orta Asya halklarının dilleriyle kurduğu ilişki sayesinde leksik ve gramer özellikleri oluşmuştur. Dördüncü dönem ise XVI. yüzyıldan başlayan ve günümüze kadar devam eden dönemdir. Bu dönem Yeni Kırgız Türkçesi dönemi olarak da bilinir.⁴ B. M. Yunusaliev *Kırgız Dialektologiyası* adlı eserinde Kırgız Türkçesini üç tarihi döneme ayırır: **a)** Eski dönem yani IX.-X. yüzyıla kadarki Kırgız dili dönemi; **b)** Orta dönem yani XV.-XVI. yüzyıllara kadarki Kırgız dili dönemi; **c)** Yeni Kırgız dili dönemi ise XVI. yüzyıldan başlayıp, günümüzü de içerisine alan dönemdir.⁵ Kırgız Türkçesinin söz varlığı tarihî dönemlerle ilişkili olarak şöyle sınıflandırılır: 1) Altay dilleriyle ortak olan sözcükler; 2) Türk dilleriyle ortak olan sözcükler; 3) Farsçadan alıntı sözcükler; 4) Arapçadan alıntı sözcükler; 5) Rusçadan alıntı sözcükler.⁶

¹ ORUZBAEVA, B. O. (1997). *Kırgızskiy Yazık. Yazıkı Mira, Tyurkskie Yazıkı*. Bişkek. s. 286.

² BURAN, A. ve ALKAYA, E. (2007). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları. s. 225.

³ Bu açıdan Altayca ile Kırgızcanın pek çok ortak özelliğini tespit etmek mümkündür: bk. KASAPOĞLU ÇENGEL, H. (2007). Kırgız Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri* (ed. Ahmet B. ERCİLASUN), Ankara: Akçağ Yayınları. s. 485; SEYDAKMATOV, K. (1970). Kırgız, Altay Tilderinin Salıştırma Fonetikasınan Materialdar. *Kırgız Tili Boyunça İzildöölör*, Frunze, s. 84-127. Red. A. T. TURSUNOV.

⁴ ORUZBAEVA, B. O. *agm.*, s. 287-288.

⁵ YUNUSALİEV, B. M. (1971). *Kırgız Dialektologiyası*. Frunze: Mektep. s. 57.

⁶ DIYKANOV, K. (1980). *Kırgız Tilinin Tarihnan*. Frunze: Mektep. s. 9.

Kırgız halkı köklü tarihî geçmişi içerisinde yaşamın her türlü zorluklarını görmüş, kendi yaşam koşullarına uygun çeşitli gelenekler edinmiş ve bütün bunları kelimelere dökmüştür.⁷ Bunun yanı sıra gerek tarihin çeşitli dönemlerinde, gerekse günümüzde çeşitli Türk toplulukları ve komşu milletler ile ilişki içerisinde bulunmuş olan Kırgızlar, söz varlığını bu ilişkiler neticesinde daha da zenginleştirmiştir.⁸ VIII. – XIII. yüzyıllar arasında Oğuz boylarıyla kurdukları ilişkiler neticesinde ise Kırgız Türkçesinin söz varlığına Oğuzca unsurlar da katılmıştır ve bu sözcükler günümüze kadar yaşayagelmiştir.⁹ Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında oluşmuş olan benzer söz varlığında, çeşitli dönemlerde Türkistan'dan Anadolu'ya yapılan Kıpçak göçlerinin ve Türkiye Türkçesi ağız gruplarını oluşturan boy yapılarının da etkisi bulunmaktadır.¹⁰

Bu makalede de Kırgız Türkçesi yazı dilinde kullanılan ve Türkiye Türkçesi ağızlarındaki unsurlarla benzerlik gösterdiği düşünülen çeşitli söz varlığı unsurları, tarama yapılan eserler ölçüt alınarak ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu yapılırken *Derleme Sözlüğü*'nden ve tarama yapılan bazı eserlerden yararlanılmıştır. Türkiye Türkçesi yazı dilindeki sözcükler (*aş, em, dil, atışmak, yaman, kaş, kundak, şek, pek, budak, atmak, almak vb.*) ele alınmamış; ancak *Türkçe Sözlük*'teki *hlk.* (halk ağzı) kısaltması taşıyan sözcükler dikkate alınmıştır. Ayrıca aynı bölgelerde kullanılan sözcüklerin yapım ekleriyle türetilmiş diğer şekillerine de (*arık-arıkçı, arık-arıklamak, arıklık, cırmak-cırılmak, yumak-yunmak, çüçkürmek-çüçkürtmek, çüçkürük, kömek-kömekçi, kulun-kulunlamak, sınımak-sındırmak, aşamak-aşatmak, ańsız-ansızlık vb.*) tekrara düşmemek için yer verilmemiştir. Makalede Kırgız Türkçesinden alınan ve madde başı yapılan sözcüklerin kaynağı ve anlamı belirtildikten sonra, aynı kelimenin

⁷ AHMATOV, T. K. ve ÖMÜRALİEVA, S. (1990). *Kırgız Tili (Fonetika, Leksika)*. Frunze. s. 210.

⁸ K. K. YUDAHİN'in Kırgızca-Rusça sözlüğünde % 5.75 oranında Arapça, % 6.56 oranında Farsça, % 10.52 oranında Rusça sözcük olduğu tespit edilmiştir: bk. DIYKANOV, K. *age.*, s. 6.

⁹ Kırgızlar ile Oğuz-Türkmen boyları arasındaki ilişkinin VI.-VIII. yüzyıllarda Güney Sibirya ve Moğolistan bölgesinden başlayıp, günümüz Kırgızistan coğrafyasında devam ettiği de kabul edilir. Bunun ispatı olarak da etnonimler, toponimler, damgalar, folklorik unsurlar gösterilir: bk. KARATAEV, O. (2001). *Kırgız-Oğuz Tarihî-Etnikalık Baylantıları. KTMÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 175-176.

¹⁰ Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ, Anadolu'ya Oğuzlar dışında Kıpçak, Çiğil gibi daha başka bazı Türk boylarının da gelmiş olduğunu belirterek, bu durumun Türkiye Türkçesinin ağızlarında ses, şekil ve kelime hazinesi açısından ağız ayrılıklarını oluşturduğunu ifade etmektedir. bk. KORKMAZ, Z. (1989). *Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1971*, 21-22; KORKMAZ, Z. (2005). *Bartın ve Yöresi Ağızlarındaki Lehçe Tabakalaşması. Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, 162-178; KORKMAZ, Z. (2008). *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Dil Özellikleri - Etnik Yapı Bağlantısı ve Beklentilerimiz. Türk Dili*, 679, 6-10.

Sonraki yüzyıllarda Türkistan'dan yapılan göçler de bugünkü Türkiye Türkçesi ağız yapısını şekillendirmiştir. Askerî ve siyasi gelişmelere bağlı olarak sadece 1860-1922 tarihleri arasında Anadolu'ya Kırım'dan, Kafkasya'dan birçok göç gerçekleştirilmiştir. Göçmenler, devlet eliyle Anadolu'nun muhtelif yerlerine yerleştirilmişlerdir. Türkistan'ın çeşitli bölgelerinden farklı tarihlerde yapılan göçler ve devletin göçmenlere yönelik genel politikası için bk. ERDEM, U. (2014). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları ve Faaliyetleri (1860-1922)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kıpçak göçleri için bk. KILINÇ OCAKLI, A. XIX. Yüzyılda İdil-Ural Bölgesinden Anadolu'ya Göçler. *Türkler*, C 13, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları., 896-905.

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki şekil veya anlam olarak karşılığı verilmiş, ardından o kelimenin kullanım yeri ve kaynağı belirtilerek Türkiye Türkçesi ağızlarındaki anlamı açıklanmıştır.

1. Türkçe Sözcüklerdeki Benzerlikler:

acar (KS, 3) Güzel yüz rengi; hoş, sevimli çehre, çehre sevimliliği // **acar** (Af., Uş., Den., İzm., Man., Kas.; DS, C.1) İyi, güzel.

açkıç (KS, 6) Maymuncuk, anahtar // **açkıç** (Bur., Tek.; DS, C. 1) Anahtar.

aga (KS, 9) Büyük erkek kardeş // **aga** (Af., Uş., Isp., Burd., Den., Ayd., Bal., Çan., Koc., Bol., Zon., Kas., Sam., Or., Gir., Trab., Güm., Riz., Kar., Erz., Tun., Kah., Siv., Ank., İç., Ant., Ed., Tek., Kırk.; DS, C. 1) Ağabey, büyük erkek kardeş.

agız- (KS, 10) Akıtmak (suyu, mayi nesneyi), aksın diye suya bırakmak, yüzdürmek. // **agızmak** (Kon.; DS, C. 1) Taneli şeyleri -fasulye, nohut, buğday gibi- akıtmak.

ak (KS, 11) Süt ve süt mahsulleri // **ak** (Af.; DS, C. 12) Süt, yoğurt vb. yiyecekler.

akça (KS, 12) Beyazımtırak, oldukça beyaz // **akca** (Isp., Den., Zon., Kas., Siv.; DS, C. 1) Beyazca, beyaza yakın; **akça** 1. (Isp., Burd., İzm., Bur., Zon., Kas., Sin., Sam., Ama., Tok., Gir., Hat., Siv., Yoz., Ank., Kay., Kon., İç., Ant.; DS, C. 1) Beyazca, beyaza yakın; 2. (Af.; DS, C. 12) Akımsı.

ake (KS, 12) Baba, (bazı bölgelerde) ata, amca (yaşça büyüklere hitap tarzı), yaşça büyük olanlara karşı saygı ifadesi için yarayan söz; *atake*: babacık; *eneke*: annecik; *eceke*: hemşirecik (büyük hemşire için) // **aka** 1. (Güm.; DS, C. 1) Baba; 2. (Af., Den., Bil., Bol., Sam., Or., Gir., Trab., Güm., Kah., Kır., Kon., Ant.; DS, C. 1) Ağabey, büyük kardeş; 3. (Man.; DS, C. 12) Ağabey; **akı** (Den., Bur.; DS, C. 1) Kardeş; **aki** (Bur.; DS, C. 1) Kardeş.

akkuu (KS, 14) Kuğu // **akko, akku** (Dyb.; DS, C.1) Saksığan, alacakça; **akko** (Dyb.; Diyar.) Karga.

akta- (KS, 15) *Taruu akta-*: darıyı ayıklamak // **aklamak, âklamak** 1. (Af., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Güm., Erz., Kon.; DS, C. 1) Toplamak, ayıklamak, devşirmek; 2. (Burd., Den.; DS, C. 1) Temizlemek; **aklemek** (Den., Man., Bal., Bur., El.; DS, C. 1) Toplamak, ayıklamak, devşirmek.

al (KS, 16) *Alga bas-*: ileri hareket etmek, terakki etmek; *alda*: ileride // **al** (Tok., Kon.; DS, C. 1) Ön, ön taraf.

alaçık (KS, 18) Küçücük keçe ev, obacık, kulübe, salaş // **alaçık** 1. (Esk., Af., Isp., Burd., Man., Çnk., Çor., Ama., Tok., Gir., Er., Ağ., V., Mal., Kah., Siv., Yoz., Ank., Kır., Kay., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant.; DS, C. 1) Üzeri dal veya hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak; 2. (Kır.; Kırşehir Yör.) Küçük bağ evi, kulübe; **alacık** (Af., Isp., Burd., Den., Kas., Sin., Tok., V., Hat., Siv., Yoz., Kır., Ada., Ant., Muğ.; DS, C. 1) Üzeri dal veya hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak.

alaşa (KS, 21) Güzel, sevimli // **alaşa** 1. (Art.; DS, C. 1) Çok süslü, allı pullu; 2. (Riz.; DS, C. 1) Herkesçe beğenilen, hoş görülen, yakışıklı kimse.

alçı (KS, 23) Aşık kemiğinin ve *taa* denilen kısmın karşısı olan yanıdır. // **alçı** (Kar., Erz.; DS, C. 1) Aşık kemiğinin dikine bir yüzü.

alda- (KS, 24) Aldatmak, dolandırmak // **aldamak** (Bol., Çor., Tok., Trab., Güm., Riz., Ank.; DS, C. 1) Aldatmak, kandırmak.

alım (KS, 26) Haraç, mükellefiyet, rüşvet // **alım** 1. (Bal.; DS, C. 1) Vergi; 2. (Ama., Kay., İç.; DS, C. 1) Ceza, kötülüğe karşılık.

alısın (KS, 27) Çayır biçildikten sonra yeniden biten ot // **alısın** (Kar.; DS, C. 1) Tarlada ekine zarar veren yabancı otlar.

alkış (KS, 29) Hayır dua, selamlama // **alkış** 1. (Af., İzm., Man., Tok., Siv., İç.; DS, C. 1) Hayır, dua, iyi dilek; 2. (Kay.; DS, C. 12) Dua; **alhış** (Kar.; DS, C. 1) Hayır, dua, iyi dilek.

almaştır- (KS, 29) Değiştirmek, başka şekle sokmak; gizlice değiştirmek; birinin yerine başkasını koymak // **almaştırmak** (Bal.; DS, C. 1) Değiştirmek, nöbetle kullanmak.

amalduu (KS, 31) (Ar. + T. < 'āmil) Çevik, işin içinden sıyrılmamasını bilen, çıkar yolunu bulan // **amallı** (Den., İzm.; DS, C. 1) Baş belâsı, usanç verici, yaramaz, inatçı.

ança (KS, 32) O kadar, işte bu kadar, oldukça çok // **ança** (Tun.; DS, C. 1) Bu kadar, bu miktar; **anca** (Uş.; DS, C. 12) En çok.

andan (KS, 32) Ondan, şundan, oradan; ondan dolayı, sonra, ondan sonra // **andan** (Esk., Bil.; DS, C. 1) Mademki, sonra, bakalım.

añ (KS, 33) Çukur, sel yeri, selin açtığı yol // **an 1.** (Af., Uş., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Bal., Çan., Bur., Küt., Bil., Esk., Bol., Sam., Ank., Nev., Kay., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 1) İki tarla arasındaki sınır, set şeklindeki ayrıntı; **2.** (Kır.; Kırşehir Yör.) Tarla sınırı; **3.** (Uş.; Uşak) İki tarlayı ayıran tümsekleşmiş toprak; **ang** (Af., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Bil., Çnk., Siv., Niğ.; DS, C. 1) İki tarla arasındaki sınır, set şeklindeki ayrıntı.

añgıra- (KS, 34) Anırmak; nahoş sesler çıkarmak // **angıramak** (Gir., Erz.; DS, C. 1) Eşek bağırarak, anırmak.

añildaak (KS, 34) Geveze, boşboğaz // **anıldak** (Bur.; DS, C. 1) Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angit.

añkoo (KS, 35) Safdil, saf, aptalca, basit, safderun // **anka** (Erz.; DS, C. 1) Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angit; **anga** (Isp., Bal., Tok., Or., Muğ.; DS, C. 1) Ahmak, sersem, akılsız, dangalak, angit.

añsa- (KS, 35) Can atmak (şiddetle arzu etmek) // **ansamak** (Kah.; DS, C. 1) Göreceği gelmek, özlemek.

añsız (KS, 35) Şuursuz, inkişaf etmemiş, cahil // **ansız 1.** (Kah., Kay., Niğ., Kon., Ada.; DS, C. 1) Söz dinlemez, aksi, haşarı; **2.** (Niğ.; DS, C. 1) Utanmaz, sıkılmaz; **3.** (Niğ., Ada.; DS, C. 1) Anlayışsız, akılsız.

apa (KS, 36) Büyük hemşire, anne // **apa** (İç.; DS, C. 1) Abla, büyük kız kardeş; **aba** (Af., Uş., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Bal., Çan., Bur., Küt., Bil., Esk., Koc., Bol., Sak., Zon., Kas., Çnk., Çor., Sin., Sam, Tok., Or., Gir., Trab., Güm., Riz., Art., Kar., Erz., V., Sii., Dyb., Urf., Gaz., Kah., Hat., Siv., Yoz., Ank., Kır., Kay., Nev., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ., Kırk., Tek., Kıb.; DS, C. 1.) Abla, büyük kız kardeş.

apırt- (KS, 37) Mübalağa etmek, abartmak // **apırtmak** (Den.; DS, C. 1) Mübalağalı konuşmak, mübalağa etmek; **apartmak** (Esk., Kas., Tok., Yoz; DS, C. 1) Mübalağalı konuşmak, mübalağa etmek.

appak (KS, 37) Bembeyaz // **appak 1.** (Ayd., İzm., Man., Bal., Kar., İç.; DS, C. 1) Bembeyaz; **2.** (Ayd., İzm., Man., Bal., Kar., İç.; DS, C. 1) Tertemiz.

araala- (KS, 39) Testere ile biçmek // **aralamak** (Isp., Burd., Den., Uş., Ayd., Man., Bal., Küt., Bur., Riz., Kon., Muğ.; DS, C. 1) Bitkilerin fazla dal ve çubuklarını kesmek, seyrekleştirmek, budamak.

aral (KS, 40) Ada; *eki suunuñ aralı*: İki suyun arası // **aral** (İst.; DS, C. 1) İki şey arası, ortası.

arala- (KS, 40) Bir şeyin arasında gezmek // **aralamak 1.** (Af.; DS, C. 12) Bir şeyden uzaklaşmak; **2.** (Isp., Burd., İzm., Esk., Koc., Sam.; DS, C. 1) Uzaklaşmak, geride bırakmak; **3.** (Sak.; DS, C. 1) Uzaklaştırmak, ayırmak.

arbañda- (KS, 42) Dimdik dikilerek yürümek // **arbanlamak** (Af., Den.; DS, C. 1) Geniş adımlarla hızlı hızlı yürümek.

arı (KS, 43) Ötede, öte yanda // **ârı** (Or.; Aybastı) Beri.

arı- (KS, 44) Yorulmak, bitap düşmek // **arımak** (Af., Tok., Kon.; DS, C. 1) Yorulmak.

arık (KS, 44) Ark // **arık 1.** (Af., Uş., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Bal., Koc., Kas., Tun., Gaz., Hat., Siv., Niğ., Kon., İç., Ant., Muğ., Tek.; DS, C. 1) Su yolu, ark; **2.** (İzm.; DS, C. 12) Yol ve tarla kenarlarına açılan hendek; **3.** (Af., Gaz.; DS, C. 12) Suyolu; **4.** (Uş.; Uşak) Su kanalı (harık ve ark da denir); **arig** (Burd.; DS, C. 1) Su yolu, ark; **arığ** (Siv.; DS, C. 1) Su yolu, ark; **aruk** (Siv.; DS, C. 1) Su yolu, ark; **arh** (Tok., Kar., Mş., Bit., V., Urf.; DS, C. 1) Su yolu, ark.

arpakan (KS, 48) Başağı yulaf başağına benzeyen bir çeşit zararlı ot // **arpagan** (İzm., Er.; DS, C. 1) Yabani arpa.

aruu (KS, 50) Arı, temiz // **aru** (Güm., İç., Ant.; DS, C. 1) Arı, temiz.

asın- (KS, 52) Takınmak // **asınmak** (Af., Isp., Burd., Den., Ayd., Tok., Dyb., Art., Niğ., Muğ., Ed.; DS, C. 1) Takınmak.

aşa- (KS, 54) Tatmak, yemek // **aşamak** (Af., Bur., Bol., İst., Kon.; DS, C. 1) Yemek yemek.

aşık- (KS, 54) Acele etmek, çabuk davranmak // **aşıkmak** (İst.; DS, C. 1) Acele etmek.

aştık (KS, 56) Hububat veren bitkiler; hububat veren bitki tarlaları, ekin // **aşlık** (Af., Isp., Burd., Den., Man., Ayd., Bal., Çan., Bur., Küt., İst., Çnk., Sam., Ama., Or., Gir., Güm., Art., Erz., Er., Kar., El., Hat., Siv., Yoz., Kay., Niğ., Kon., Ada., Ant., Ed.; DS, C. 1) Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler; **aşlıh** (Güm., Mal., Urf.; DS, C. 1) Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler; **aşluk** (Trab.; DS, C. 1) Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler.

ataandaş- (KS, 57) Birbirine atmak (istinat etmek); pazarlaşmak, pazarlık etmek // **atanlaşmak** (Yoz., Kon., İç.; DS, C. 1) Ağız kavgası yapmak; **atannaşmak** (Kon., İç.; DS, C. 1) Ağız kavgası yapmak.

ataktuu (KS 58) Adlı sanlı; maruf; namdar; mümtaz // **ataklı** (Bur.; DS, C. 1) Anlı şanlı, ünlü.

atalık (KS, 58) Babalık hakkı; şeflik // **atalık 1.** (Af., Burd., Den., Kas.; DS, C. 1) Kayınbaba; **2.** (Isp.; DS, C. 1) Babalık yapan herhangi bir kişi; **3.** (Kar., Kon.; DS, C. 1) Üvey baba; **4.** (Af.; DS, C. 12) Baba gibi gözeten, koruyan kimse.

atik- (KS, 58) Tesmiye edilmek, lakaplanmak, bir unvan almak // **atıkmak 1.** (Bal., Gaz.; DS, C. 1) Kötü ünü çıkmak; **2.** (Ada.; DS, C. 1) Ün kazanmak.

aya- (KS, 62) Merhamet etmek, acımak // **ayamak** (Isp., Tok., Or., Gir., Mal., Kah., Siv., Kır., Kay., Niğ., Nev., Kon., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 1) Uz kullanmak, kayırmak, korumak; **ayalamak** (Isp.; DS, C. 1) Uz kullanmak, kayırmak, korumak.

ayaktuu (KS, 63) Ayaklı; sonu olan; hayvan; kavi yürüyüşlü (at hakkında) // **ayaklı 1.** (Den., Küt., Bil., Çnk., Or., Gir., Trab., Niğ., Kon., Ant; DS, C. 1) Yüksek boylu, iri, bakımlı hayvan; **2.** (Den., İzm., Man., Kas., Or., Trab., Niğ., Muğ.; DS, C. 1) Çabuk yürüyen hayvan; **3.** (Af.; DS, C. 12) Tez yürüyen kimse.

ayaz (KS, 64) Temiz, şeffaf, açık; ayaz, soğuk // **ayaz 1.** (Siv.; DS, C. 1) Avlu, açık arsa; **2.** (Isp., Bur., İst., Sam., Kırk.; DS, C. 1) Işık, aydınlık; **3.** (Er. Erzurum.) Kuru soğuk.

ayda- (KS, 64) Sürmek, kovmak, takip etmek // **aylamak** (Siv.; DS, C. 1) Devam etmek.

ayık- (KS, 66) Hastalıktan iyileşmek, sıhhati düzelmek, onulmak // **ayıkmak 1.** (Den., Esk., Çor., Sam., Ama., Tok., Or., Gir., Tun., Gaz., Kah., Hat., Siv., Ank., Niğ., Nev., Kon., Ada., İç.; DS, C. 1) Ayılmak, uyanmak, aklını başına almak, intikal etmek; **2.** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) Ayılmak; **ayihmah** (V., Urf., Niğ.; DS, C. 1) Ayılmak, uyanmak, aklını başına almak, intikal etmek; **ayihmak** (Güm., Kay.; DS, C. 1) Ayılmak, uyanmak, aklını başına almak, intikal etmek.

aykır- (KS, 67) Haykırmak, bağırmak, nara atmak // **aykırmak** (Ayd., Bal., Kay.; DS, C. 1) Seslenmek, çağırma.

aylan- (KS, 68) Dönmek, deveren etmek, dolaşmak // **aylanmak, aylânmak 1.** (Af., Kon.; DS, C. 1) Gezmek; **2.** (İzm., Kon.; DS, C. 1) Dönüp dolaşıp aynı yere gelmek, fırlanmak, devir yapmak; **aylanlamak** (Kon.; DS, C. 1) Gezmek.

aylandır- (KS, 68) Döndürmek, çevirmek, döndürtmek; dolaşarak gitmek, kuşatmak; değiştirmek // **aylandırmak** (Kon.; DS, C. 1) Gezdirmek.

ayrı (KS, 70) İkiye ayrılan çatal, anadut // **ayrı** (Man., Krk.; DS, C. 1) Çalı ya da başak demetlerini toplamak, kaldırmak için yapılmış çatal ağaç.

ayt- (KS, 71) Demek, söylemek; tekrar söylemek; hikâye etmek // **aytmak** (Ayd., Çan., Kon., Muğ.; DS, C. 1) Türkü söylemek, teganni etmek.

azıktan- (KS, 74) Rızıklanmak, beslenmek, erzakla mücehhez olmak // **azıklamak, azıklanmak** (Niğ., Kon.; DS, C. 1) Geliri ile kendini idare etmek, ürünü ihtiyacına yetecek kadar olmak.

baardaş (KS, 76) Samimi dost, canciğer ahbab // **bardaş 1.** (Den.; DS, C. 2) Oyun başlamadan önce iki arkadaşın oyuna girenleri seçmek için sözleşmesi, eş tutma; **2.** (Uş.; DS, C. 2) Birleşip anlaşma.

baardaş- (KS, 76) Samimi, candan sohbet etmek // **baardaşmak** (Isp., Ama.; DS, C. 2) Oyun başlamadan evvel iki arkadaş oyuna girenleri seçmek için sözleşmek, eş tutmak.

badal (KS, 77) Fundalık // **badal** (Çnk.; DS, C. 2) Ağacın gövdesinden ilk ayrılan dal, sürgün.

bakır (KS, 80) Madeni kova // **bakır 1.** (Af., Uş., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Bal., Çan., Bur., Küt., Esk., Koc., Bol., Zon., Sam., Ama., Tok., Trab., Güm., Yoz., Kon., Ant., Muğ., Kırk., Tek.; DS, C. 2) Bakraç, kova, helke; **2.** (Isp.; DS, C. 2) Tencere; **3.** (Af.; DS, C. 12) Kova.

bala (KS, 82) Çocuk; yavru; erkek tarafından torun // **bala 1.** (İzm., Man., İst., Bur., Ama., Tok., Kar., V., Bit., Siv., Ank., Kon., Ada., Tek., Ker., Bulg.; DS, C. 2) Çocuk, yavru, küçük; **2.** (Ker.; DS, C. 2) Oğlan çocuğu; **3.** (Hat., Niğ.; DS, C. 2) Bezden yapılmış bebek; **4.** (Er.; Erzurum.) yavru; çocuk; **5.** (Kar.; Kars.) Yavru.

balapan (KS, 82) Palaz, kuş yavrusu // **balaban** (Den., İzm., Sam., Kah., Urf., Ank., İç., Ed.; DS, C. 2) Doğan (alıcı kuş).

bar- (KS, 86) Kımıldamak, yürüme, hareket etmek // **barmak** (Kon.; DS, C. 2) Varmak.

barak (KS, 87) Tüylü, tüyü fazla olan, tüyü uzun olan; *barak it:* uzun tüylü köpek // **barak 1.** (Af., Isp., Bal., Siv.; DS, C. 2) Çok kıllı insan; **2.** (Af., Isp., Ama., Siv., Kay., Niğ., Ada.; DS, C. 2) Çok tüylü köpek; **3.** (İst., Ada., Kırk.; DS, C. 2) Sırtı çok tüylü av köpeği.

bas (KS, 91) Bir daha, daha, tekrar // **bas** (Kır.; DS, C. 2) Arkasından, hemen sonra.

baskıç (KS, 92) Basamak, merdiven; safha // **baskıç** (İzm.; DS, C. 2) Merdiven, el merdiveni, merdiven basamağı, iskele.

basmacı (KS, 93) Orta Asya'daki aksi inkılap hareketine bilfiil karışmış olan kimse; şaki // **basmacı** (Isp., Den., Ama., Ada.; DS, C. 2) Eşkiya, çete.

başçı (KS, 95) İşçileri çeviren, müdür, amir // **başçı** (Niğ.; DS, C. 2) Başkan, başbuğ, lider.

batkak (KS, 99) Çamur, bataklık // **batkak** (İst.; DS, C. 2) Çamur ve su birikintisi.

bay (KS, 100) Zengin, servet sahibi // **bay 1.** (Den., Tok., Or., Kar., Bit., Mal., Urf., Gaz., Kah., Hat., Siv., Kay., Kon., Ada., Ker.; DS, C. 2) Zengin, ağa; **2.** (Er.; Erzurum.) Zengin; **3.** (Art.; Artvin.) Zengin.

bayı- (KS, 101) Zenginleşmek // **bayımak** (Kas., Yoz., Ank., İç.; DS, C. 2) Zengin olmak.

bayla- (KS, 102) Bağlamak, bir araya toplayıp bağlamak // **baylamak** (Bol., Tok.; DS, C. 2) Bağlamak.

baytal (KS, 103) Henüz kulunlamamış (doğurmamış) olan genç kısrağ // **baytal 1.** (Af., Den., İst., Tok., Kon.; DS, C. 2) Kısrağ; **2.** (Kon.; DS, C. 2) Üç yaşını geçmeyen kısrağ.

beki- (KS, 105) Tahkim etmek, pekitmek // **bekimək** (Siv.; DS, C. 2) Pekişmek, sertleşmek, katılaşmak, sıkışmak.

bel (KS, 105) Dağ geçidi // **bel 1.** (Man., Kon.; DS, C. 2) Dağ silsilesi, sıradağ; **2.** (Çan., İç.; DS, C. 2) Tepe, yüksek yer, üzeri yassı tepe, ufak tepe; **3.** (İst., Ama., Tok., Ank., Kay., Kon.; DS, C. 2) Sırt, bayır, yamaç, dağ eteği; **4.** (Kay.; DS, C. 12) İki tepe arasındaki geçit veren alçak yer; **5.** (Af.; DS, C. 12) Sırt, yamaç.

belboo (KS, 105) Kuşak, kemer // **belbağ** (Sam.; DS, C. 2) Kuşak, kemer, uçkur; **belbağı** (Isp., Burd., Den., Ayd., Sin., Sam., Tok., Or., Trab., Güm., Riz., Art., Kar., Erz., V., El., Urf., Kah., Siv., Ank.; DS, C. 2) Kuşak, kemer, uçkur.

belek (KS, 106) hediye // **belek 1.** (Af., Isp., Den.; DS, C. 2) Hediye, armağan; **2.** (Af., Den.; DS, C. 2) Dügün hediyesi; **3.** (Af., Uş.; DS, C. 12) Armağan; **4.** (Kır.; Kırşehir Yör.) Dügün evine verilen hediye; **benek** (Kay.; DS, C. 2) Hediye, armağan.

belgi (KS, 106) Alamet, nişane, damga, işaret // **belgi 1.** (Zon., Kas.; DS, C. 2) Nişan; **2.** (Ed.; DS, C. 2) Hedef.

belgilen- (KS, 106) İşaret edilmek; ifade edilmek; tayin edilmek // **bélgilenmek** (Kon.; DS, C. 2) Belirmek, meydana çıkmak.

ber- (KS, 107) Vermek // **bérmek** (Kon.; DS, C. 2) Vermek.

- berç** (KS, 107) Katlaşmış dahili şiş // **berç** (Bal.; DS, C. 12) Deri üstünde oluşan sertlik.
- bezgek** (KS, 114) Sıtma // **bezgek, bézgek** (Tok., Kon.; DS, C. 2) Sıtma.
- biyıl** (KS, 119) Bu yıl // **biyıl 1.** (Gir., Or., Kon.; DS, C. 2) Bu yıl; **2.** (Er.; Erzurum Ağz.) Bu yıl.
- birge** (KS, 122) Beraber, birlikte // **birge** (Zon., Kon.; DS, C. 2) Kuma, ortak.
- biyke** (KS, 124) Kızcağız, hanım kız, madmazel; *katın biyke*: baldız // **biyke** (Ada.; DS, C. 2) Kadın, hanım; **bike** (Esk., Kay., Kon.; DS, C. 2) Kadın, hanım.
- bokço** (KS, 125) Bohça // **bokça** (Gaz., Hat.; DS, C. 2) Bohça.
- bol-** (KS, 126) Olmak // **bolmak** (Kon.; DS, C. 2) Olmak.
- bor** (KS, 130) Tebeşir // **bor 1.** (Burd., Den., İç.; DS, C. 2) Pas, oksitlenme, sürahi, çaydanlık ve bardakta meydana gelen tortu, kireç; **2.** (Af.; DS, C. 2) Yağmurdan sonra toprağın üstünde meydana gelen tuzlu beyaz tabaka; **3.** (Kon.; DS, C. 2) Kireç, tebeşir, beyaz toprak.
- boroon** (KS, 132) Tipi, kar kasırgası // **buran** (Ant., Den.; DS, C. 2) Şiddetli kar, fırtına, kasırga.
- boşat-** (KS, 133) Boşaltmak, serbest bırakmak // **boşatmak 1.** (Dyb.; Diyar.) Boşaltmak; **2.** (Er.; Erzurum.) Boşaltmak; **3.** (Urf.; Urfa.) Boşaltmak; **4.** (Kır.; Kırşehir Yör.) Boşaltmak; **5.** (Art.; Artvin.) Boşaltmak; salıvermek.
- boz** (KS, 135) El değmemiş toprak, bakir toprak // **boz 1.** (Siv., Kay.; DS, C. 2) Sürülmemiş, boz tarla; **2.** (Or.; Ordu Yör.) Kıraç arazi.
- bozdo-** (KS, 135) Bağırarak, bozlamak (dişi deve, deve yavrusu hakkında); elem ve kederle ağlamak // **bozlamak** (Man., Nev., Niğ., Ada., İç., Muğ.; DS, C. 2) Deve acı acı bağırarak; **bozulamak** (Af., Uş., Esk., İst., Yoz., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 2) Deve acı acı bağırarak.
- bozgun** (KS, 136) Kaçış, muhaceret // **bozgun** (Mal.; DS, C. 12) Sürgün, ishal.
- böbök** (KS, 136) Bebek // **böbök 1.** (Den., Ayd., Bal., Bol., Ada., İç.; DS, C. 2) Bebek; **2.** (Küt.; Kütahya Yör.) Bebek; **böbü** (Den.; DS, C. 2) Bebek; **böbük** (Af., Den.; DS, C. 2) Bebek.
- böcök** (KS, 136) Yavru; *koyondun böcöğü* = tavşan yavrusu // **böcük** (Kas.; DS, C. 2) Orta büyüklükte manda yavrusu, yeni doğmuş manda yavrusu.
- bölö-** (KS, 138) Çocuğu kundaklamak, sarmak; kundaklanmış çocuğu beşiğe yatırmak // **bölemek** (Af., Tok., Erz., Ank., Kon.; DS, C. 2) Çocuğu kundaklamak, sarmak, beşiğe bağlayarak, sararak yatırmak.
- börü** (KS, 139) Kurt (yırtıcı hayvan) // **börü 1.** (Bur., İst., Trab., Ank., Niğ., Kon.; DS, C. 2) Kurt; **2.** (Çor., Kah.; DS, C. 2) Böcek, akrep, çıyan, örümcek vs.
- börük** (KS, 140) Kalpak // **börük** (Ker.; DS, C. 12) Takke, külah.
- böy** (KS, 140) Zooloji'de Lycosa tarantula denilen bir çeşit zehirli örümcektir // **böy** (Isp., Burd., Küt., Esk., Çor., Gaz., Kah., Ank., Nev., Niğ., Kay., Kon., İç.; DS, C. 2) İri ve zehirli örümcek.
- böyü** (KS, 140) Zooloji'de Lycosa tarantula denilen bir çeşit zehirli örümcektir // **böyü** (Küt., Kah., Kay., Kır., Niğ., Ada., İç., Muğ.; DS, C. 2) İri ve zehirli örümcek.
- böyrök** (KS, 140) Böbrek // **böyre** (Er., Siv., Kon.; DS, C. 2) Böbrek; **bögre** (Kas., Gir., Art., Güm., Kar., Gaz., Kah., Siv., Kay., Kır., Niğ., Ada., İç.; DS, C. 2) Böbrek.
- buu** (KS, 149) Buğu; buhar // **bû, buhu** (Sam.; DS, C. 2) Buhar, buğu; **buğ** (Af., Isp., Burd., Den., İzm., Bal., Küt., Esk., Kas., Ama., Or., Gir., Güm., Kar., V., Dyb., Art., Mş., Mal., Kah., Gaz., Urf., Hat., Kon., Niğ., Siv., Yoz., Ank., Kay., İç., Ant., Ker.; DS, C. 2) Buhar, buğu.
- buday** (KS, 149) Buğday // **buday** (Kır.; Kırşehir Yör.) Buğday; **bûday 1.** (Or.; Aybastı.) Buğday; **2.** (Uş.; Uşak.) Buğday.
- buum** (KS, 150) Bağ, demet // **boğum** (İç.; DS, C. 2) Deste, demet, tutam.
- bük** (KS, 153) Büküm yeri, kıvrım // **bük 1.** (Af., Isp., Bal., Küt., Bil., Bol., Çor., Art., Kay., Niğ., Kon., Ant., Muğ., Ed.; DS, C. 2) Dönemeç; **2.** (Esk., İst., Kon.; DS, C. 2) Akarsuların büküntü yerleri; **3.** (Sam.,

Yoz., Niğ.; DS, C. 2) Köşe; **4.** (Niğ.; DS, C. 2) . Bükülerek katlanmış bir şeyin her bir bükümü; **5.** (Burd.; DS, C. 12) Akarsularda kıvrıntı, dönemeç.

bülöö (KS, 155) Bileği taşı, ince bileği taşı // **bile, bilé** (Den., Bal., Küt., Erz., Gaz., Kah., Ed.; DS, C. 2) Bileği taşı; **bilâ** (Kah.; DS, C. 2) Bileği taşı.

bür (KS, 155) Tomurcuk // **bür** (Kon.; DS, C. 2) Tomurcuk.

bürtük (KS, 156) Küçük top (yuvarlak); *bir bürtük buuday* = bir tane buğday // **bürtük** (İst.; DS, C. 2) Tahıl tanesi.

bürüş- (KS, 156) Büzülmek, buruşmak // **bürüşmek** (Kar., Ank.; DS, C. 2) Soğuktan uyuşup büzülmek.

cağşı (KS, 164) İyi, muteber // **yağşı** (Kar.; DS, C. 11) İyi, güzel, değerli; **yağşı** (Art., Kar., Mal., Kay., Niğ., Ada.; DS, C. 11) İyi, güzel, değerli.

cal (KS, 165) Yele // **yal** (Er.; Erzurum.) At yeleşi.

calgız (KS, 168) Tek, biricik, yalnız, münferit // **yalgız** (Kar.; DS, C. 11) Yalnız.

calkı (KS, 169) Tek, yalnız, bir // **yalık 1.** (Den., Küt., Kah., Kay., Niğ., Kon.; DS, C. 11) Yalnız, tek; **2.** (İç.; DS, C. 11) Tek başına, çekincesiz, çocuksuz kadın.

camanda- (KS, 172) Yermek, çekiştirmek, kınamak // **yamanlamak** (Kar.; DS, C. 11) Alay etmek.

cangak (KS, 175) Ceviz // **yangak** (El., Siv.; DS, C. 11) Ceviz.

capalak (KS, 177) Puhu (kuş) // **yapalah, yapalak** (Bol., Sak., İst., Zon., Sin., Sam., Or., Kar., Kır., Niğ., Bulğ.; DS, C. 11) Baykuş; **yaplak** (Çan.; DS, C. 11) Baykuş.

carak (KS, 179) Silah, teçhizat // **yarak** (Çor.; DS, C. 12) Gerekli araçlar.

carat- (KS, 180) Tasvip etmek, beğenmek // **caratmak** (Kon.; DS, C. 3) Beğenmek, beğendirmek.

carçı (KS, 180) Münadi (tellal), çığırkan // **carcı** (Bur., Tok., Kay.; DS., C. 3) Tellal; **carçı** (Kar.; DS, C. 3) Tellal.

carda- (KS, 180) Su aşındırmak, eşmek // **yarlamak** (Kır.; Kır. Yör) Yarılmak, göç etmek.

carık (KS, 181) Işık, aydın // **carık** (İst., Tok., Kon.; DS, C. 3) Aydınlık, ışıık; **yarık** (Bur.; DS, C. 11) Ay ışığı.

cartı (KS, 183) Yarı, yarım // **cartı** (İst.; DS, C. 3) Yarım, parça.

casa- (KS, 184) Yapmak; düzmek; yaratmak // **yasamak** (Çan.; DS, C. 11); **yasmak** (Man., Siv., İç.; DS, C. 11) Düzen kurmak, düzene koymak.

caş (KS, 185) Genç // **caş** (Esk., İst., Tok., Kon.; DS, C. 3) Genç, delikanlı.

caşar (KS, 185) (filan kadar) yaşında // **yaşar** (Ama., Niğ., Kon., Ada.; DS, C. 11) ... yaşına gelmiş.

caşık (KS, 186) Yavan (et hakkında); arık, zayıflamış // **yaşık** (Çnk., Çor., Bit., Yoz., Niğ.; DS, C. 11) Yağsız, katıksız (yavan sözüyle birlikte kullanılır).

çaşır- (KS, 186) Gizlemek, saklamak // **çaşırmak** (İst.; DS, C. 3) Saklamak; **çaşırmak** (İst.; DS, C. 3) Saklamak.

caş (KTS, 189) Yaz // **caş** (Kon.; DS, C. 3) Yaz; **yay 1.** (Ama., Kar., Ağ., El., İç., Ant., Niğ.; DS, C. 11) Yaz; **2.** (Isp.; DS, C. 11) Yaz mevsiminin, 20 Mayıs ile 15 Haziran arasındaki bölümü; **3.** (Kar.; Kars.) Yaz mevsimi.

caşdak (KTS, 190) Eversiz // **caşdak 1.** (Çor., Sam., Ama., Or., Trab., Siv.; DS, C. 3) Yalınayak; **2.** (Gir., Trab.; DS, C. 3) Çıplak, açık; **3.** (Gir., Yoz.; DS, C. 3) Arkadaşsız, silahsız, yalnız yolcu; **4.** (Gaz.; DS, C. 3) Eşyası, malı, hayvanı olmayan; **5.** (Or.; Ordu Yör.) Çıplak, yalın.

caşla- (KTS, 191) Yazı geçirmek; yazlık meralarda bulunmak, yazı dağlarda geçirmek // **yaylamak 1.** (İç.; DS, C. 11) Yaylaya çıkmak; **2.** (Ada.; DS, C. 11) Otlatmak.

caş (KTS, 193) İlkbahar // **caş 1.** (Kon.; DS, C. 3) İlkbahar; **2.** (Ant.; DS, C. 11) İlkbahar.

- cazık** (KTS, 195) Günah, suç, kabahat // **yazık, yâzık** (Uş.; Uşak.) Yazık, günah.
- cazıl-** (KTS, 195) Yayılmak // **yazılmak** (Man., Nev., Niğ.; DS, C. 11) Serilmek, yayılmak.
- cekir-** (KTS, 198) Sövmek, kötü muamelede bulunmak // **cekirmek** (İst.; DS, C. 3) Karşı gelmek, sert cevap vermek.
- cele** (KTS, 199) Sıra ile dizilmiş olan tuzaklar // **cele** (Kar.; DS, C. 3) Kuş yakalamak için at kılından veya iplikten yapılmış tuzak.
- celik-** (KTS, 199) Taşkınlık etmek, kendini zapt edemez hâle gelmek // **yelikmek 1.** (Esk., Bol., Çor., Sam., Ama., Tok., Or., Siv., Yoz., Ank., Kay., Ada., İç.; DS, C. 11) Şırmak, yaramazlık yapmak; **2.** (Çor., Yoz., Ank.; DS, C. 12) Şımarık davranmak.
- celinde-** (KTS, 199) Meme toplamak (buzağılamadan önceki inek hakkında) // **yelinlemek** (Sin., Sam., Ama.; DS, C. 11) Hayvan, doğumu yaklaşmak, doğuracağı belli olmak; **yelinnamak** (İç.; DS, C. 11) Hayvan, doğumu yaklaşmak, doğuracağı belli olmak; **yelinlemek** (İç.; DS, C. 11) Hayvan, doğumu yaklaşmak, doğuracağı belli olmak.
- celke** (KS, 199) Ense // **celke** (İst., Kon.; DS, C. 3) Ense.
- ceñ-** (KS, 201) Yenmek // **cenmek** (Kon.; DS, C. 3) Yenmek, alt etmek.
- cerdeş** (KS, 203) Hemşehri // **yerdeş** (İst.; DS, C. 11) İldeş, hemşehri.
- cerge** (KS, 203) Sıra // **cerge 1.** (Kar., Bit.; DS, C. 3) Dizi, sıra; **2.** (Bit.; DS, C. 3) Grup grup, dizi dizi.
- cersi-** (KS, 203) Vatanını özlemek, vatanını düşünmek // **yersimek** (Siv., Kay.; DS, C. 11) Tahıl, nemlenerek, topraksı kokmak.
- cevil-** (KS, 205) Varılmak; olmak, yetişmek // **yetilmek 1.** (Isp., Burd., Küt., Bol., Çor., İç., Kıb.; DS, C. 11) Olgunlaşmak, yeterince büyümek; **2.** (Ama.; DS, C. 11) Ermek, ermişlik düzeyine çıkmak.
- cılga** (KS, 209) Çayın yatağı, uzun çukur, oyuk // **cılga 1.** (Ayd., İzm., Bal., Esk., Bol., İst., Kas., Çnk., Çor., Sam., Ama., Tok., Or., Gir., Güm., Er., Erz., Mal., Kah., Siv., Yoz., Ank., Kay., Nev., Niğ., Kon., Ada., İç., Ed.; DS, C. 3) İnce, dar, taşlı yol, patika; **2.** (Or.; Ordu Yör.) Dar yol, patika, az akan su; **cılka** (İzm., Esk., Bol., İst., Çor., Yoz., Niğ., Kon., Ada., İç.; DS, C. 3) İnce, dar, taşlı yol, patika.
- cılın-** (KS, 210) Isınmak, ılınmak // **cılınmak** (Tok.; DS, C. 3) Isınmak.
- cır-** (KS, 212) Yırtmak, parçalamak // **cırmak 1.** (Den., Ama., Trab., Art., Kar., Bit., Siv.; DS, C. 3) Yırtıp parçalamak; **2.** (Kar.; Arpaçay.) Yırtmak; **3.** (Er.; Erzurum.) Tırmalamak (kedi *vb.* hakkında); **4.** (Kar.; Kars.) Yırtmak.
- cırım** (KS, 213) Kısacık ve daracık kayış // **cırım 1.** (Güm., Er.; DS, C. 3) İnce kesilmiş bez parçası; **2.** (Ank.; DS, C. 12) Az, küçük parça.
- cibi-** (KS, 216) Nemlenmek, yaş olmak, ıslanmak // **cibimek** (İst.; DS, C. 3) Suda yumuşamak: *Deri suda cibir.*
- coo** (KTS, 222) Düşman // **yağı 1.** (Den., Bol., Kar., Kır., Niğ., Ada., Ant.; DS, C. 11) Düşman; **2.** (Kar.; Arpaçay) Düşman; **yağın** (Man., Bur., Er., Ank., Kay., Ada., Ed., Tek.; DS, C. 11) Düşman.
- corgolo-** (KTS, 224) Yorga yürümek // **yorgalamak** (Niğ.; DS, C. 11) Yorga yürümek (at).
- con-** (KS, 222) Yontmak, rendelemek // **yonmah, yonmak** (Isp., Den., Ayd., Esk., Koc., Bol., Sak., Kas., Çnk., Çor., Ama., Riz., Art., Kar., Mal., Gaz., Hat., Siv., Ank., Kay., Niğ., İç., Muğ., Kırk.; DS, C. 11) Yontmak; **yonmah** (Or.; Aybastı.) İnceltmek.
- cort-** (KS, 224) Koşmak // **cortmak** (Kon.; DS, C. 3) Yavaş koşmak; **yortmak 1.** (Kay.; DS, C. 11) Çalımla yürümek; **2.** (Niğ., Bulg.; DS, C. 11) Şımarıkça davranmak, gezip dolaşmak; **3.** (İç.; DS, C. 11) Koşmak.
- coy-** (KS, 226) Yok etmek; tasfiye eylemek; kaybetmek; yitirmek // **coymak** (İst., Kon.; DS, C. 3) Kaybetmek.
- cumalak** (KS, 232) Yuvarlak // **yumalak 1.** (Isp., Bal., Or., Kon.; DS, C. 11) Toparlık; **2.** (Bal.; DS, C. 12) Yuvarlak.

cumuş (KS, 233) Hizmet, iş // **yumuş 1.** (Af., Isp., Burd., Ayd., Esk., Kas., Çor., Sin., Tok., Gir., Mal., Urf., Gaz., Kah., Hat., Siv., Yoz., Ank., Kır., Kay., Nev., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 11) İş, hizmet buyruğu; **2.** (Nev., Ada.; DS, C. 12) İş, hizmet buyruğu; **3.** (Mal.; Malatya) Vazife, hizmet, buyrulan iş, söz; **4.** (Kır.; Kırşehir Yör.) Vazife, hizmet, buyrulan iş, söz; **yümüş** (Nev.; DS, C. 11) İş, hizmet buyruğu.

cut- (KS, 234) Yutmak // **cutmak** (Kon.; DS, C. 3) Yutmak.

cuu- (KS, 235) Yıkamak // **yumah, yumak** (Af., Den., İzm., Man., Bal., Çan., Küt., Bil., Esk., Koc., Çnk., Çor., Sin., Sam., Ama., Or., Gir., Güm., Kar., Er., Erz., El., Mal., Gaz., Kah., Hat., Siv., Yoz., Ank., Nev., Kay., Niğ., Kon., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 11) Yıkamak; **yuğmak** (Den., İzm., Man., Çan., Bol., Kas., Sam., Gir., Kay.; DS, C. 11) Yıkamak; **yuymak** (Ada.; DS, C. 11) Yıkamak; **yügmek** (Ant.; DS, C. 11) Yıkamak; **yümek** (Af., Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Ant., Muğ.; DS, C. 11) Yıkamak; **yüvmek** (İzm., Muğ.; DS, C. 11) Yıkamak.

cügür- (KS, 236) Koşmak // **yügürmek** (Kar.; DS, C. 11) Koşmak.

cür- (KS, 237) Hareket etmek, harekette bulunmak; yürüme, vasita ile gitmek // **curmak** (İst.; DS, C. 3) Gitmek; **cürüme** (Kon.; DS, C. 3) Yürüme.

cüzüm (KS, 240) Üzüm // **cüzüm** (Tok., Kon.; DS, C. 3) Üzüm.

çabak (KS, 240) Çapak balığı // **çabak** (Kon.; DS, C. 3) Küçük cins balık.

çaç (KS, 242) Saç // **çaç** (Kon.; DS, C. 3) Saç.

çal (KS, 246) Kır (kül rengine çalar, beyaz) // **çal 1.** (Trab., Ağ., V.; DS, C. 3) Ala renk; **2.** (İst., Or.; DS, C. 3) Kül rengi; **cal** (Trab.; DS, C. 3) Ala renk.

çalgi (KS, 247) Tırpan // **çalgi** (İst.; DS, C. 3) Tırpan.

çamala- (KS, 249) Takriben takdir etmek // **çamalamak** (Er.; DS, C. 3) Tahmin etmek.

çanaa (KS, 250) Kızak // **çana** (İst., Trab.; DS, C. 3) Kızak.

çañç- (KS, 250) Bir yandan öbür yana delmek, saplamak // **çañçmak** (Kon.; DS, C. 3) Batırmak; **sañçmak** (Esk., Ama., Art.; DS, C. 10) Saplamak, batırmak; **sacmak** (Bit.; DS, C. 10) Saplamak, batırmak.

çap- (KS, 251) Hızlı koşmak // **çapmak 1.** (Af., Isp., Den., Ayd., Man., Küt., Bol., İst., Kas., Çnk., Sin., Sam., Tok., Gir., Trab., Kar., Er., V., Bit., Dyb., Mş., El., Mal., Urf., Siv., Ank., Kay., Kon., Ada.; DS, C. 3) Koşmak, ivmek; **2.** (mal.; Malatya.) Koşmak.

çap- (KS, 251) Kesmek // **çapmak** (Ker.; DS, C. 3) Kesmek.

çaççak (KS, 251) Fıçı; yoğurt, kefir ekşitme vs. için kullanılan ağaç kova // **çaççak** (Ayd., Man., Çan., Koc., Sak., İst., Ank., Ed., Kırk.; DS, C. 3) Çamdan oyularak yapılmış su kabı.

çat (KS, 255) Dağın bir kısmının adıdır // **çat 1.** (Af., Isp., Den., Bal., Çan., Bur., Küt., Esk., Zon., Kas., Çor., Sin., Sam., Or., Gir., Güm., Erz., El., Mal., Gaz., Kah., Hat., Siv., Ank., Niğ., Kon., İç., Ed., Tek.; DS, C. 3) İki dere veya iki yolun birleştiği yer; **2.** (Bal., Çnk., Ama., Erz., Gaz., Niğ., Ada.; DS, C. 3) Orta yer; **3.** (Af., İst., Kah., Siv., Ank., Kay., Kon., Muğ., Ant.; DS, C. 3) İki tepe arasındaki geçit.

çayan (KS, 256) Akrep; yengeç // **çayan** (Burd., Or., Siv., Ank., Kon., Ant., Muğ.; DS, C. 3) Akrep.

çeber (KS, 257) Eli uz kadın, iyi el işi yapan kadın // **çeber** (İst.; DS, C. 3) Becerikli, açık göz, cesur.

çeçe (KS, 257) Ana, anne // **çeçe** (Af., Kon.; DS, C. 3) Genelev çalıştıran kadın.

çeçek (KS, 258) Çiçek hastalığı // **çeçek 1.** (Kon.; DS, C. 3) Çiçek; **2.** (Kon.; DS, C. 3) Çiçek hastalığı.

çeçen (KS, 258) Belig, söz ustası; hakim (akıllı) // **çeçen** (İzm., Bal.; DS, C. 3) Akıllı.

çelek (KS, 260) Ağaç kova, fıçı; arı kovanı // **çelek 1.** (Af., İst., Tok.; DS, C. 3) Demir su kovası; **2.** (Esk.; DS, C. 3) Tahta süt kovası.

çılbur (KTS, 267) Yular, dizgin // **çılbur** (Burd., Ayd., İzm., Man., Bal., Çan., Bur., Bil., Esk., Bol., Sak., İst., Kon., Muğ., Ed., Kırk., Tek.; DS, C. 3) Hayvanların yular başlığının çene altındaki halkasına

bağlanan ip veya takılan zincir; **cılbır** (Den., Bur., Zon., Bit., Ank., Kırk.; DS, C. 3) Hayvanların yular başlığının çene altındaki halkasına bağlanan ip veya takılan zincir; **cılbır** (İzm.; DS, C. 3) Hayvanların yular başlığının çene altındaki halkasına bağlanan ip veya takılan zincir.

çilk (KTS, 268) Halis, mahlut olmayan; baştan başa, yalnız, munhasıran // **çilk** (Den., Ayd., Bal., Koc., Ed., Kırk.; DS, C. 3) Sade, arı, yalnız.

çiray (KTS, 271) Yüzün çizgileri, yüzün güzelliği, suret // **çiray** (İst.; DS, C. 3) Beniz.

çırma- (KTS, 272) Yumak hâline koymak; bükmek; sarmak // **çırmamak** (İst.; DS, C. 3) Sarıp sarmalamak, dolamak.

çıtır (KTS, 273) Deve otu // **çıtır** (Siv., Muğ., Kırk.; DS, C. 3) Diken, çalı.

çıyır (KTS, 273) Çığır, yol; iz // **çıyır** (Çan., Sam.; DS, C. 3) Karlı yerlerde kürekle açılan yol.

çil (KTS, 274) Boz keklik // **çil** (Uş., Man., Esk., El., Mal., Siv.; DS C. 3) Üstü benekli yaban kekliği.

çirimek (KTS, 275) Çürümek, bozulmaya yüz tutmuş // **çirimek** (Tok.; DS, C. 3) Çürümek.

çokuş- (KTS, 278) Gagalaşmak, hep beraber çöplenmek // **çokuşmak** (Uş., Den., Ayd., Esk., Bol., Çnk., Kas., Tok., Or., Gir., Art., Gaz., Hat., Yoz., Ank., Nev., Kay., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 3) Toplanmak, birikmek, üşüşmek, kalabalık etmek.

çuñkur (KTS, 287) Çukur; oyuk // **çunkur** (Kah.; DS, C. 3) Çukur, derin.

çur (KTS, 287) Aşık oyunu terimi // **çur** (Er.; Erzurum.) Aşağıdaki şekilde kullanılır || çur etmek: (özellikle aşık oyunlarında aşıkları) kaçırmak.

çüçür- (KTS, 288) Aksırmak // **çüçürmek** (Kon.; DS, C. 3) Aksırmak.

çürüş- (KTS, 289) Buruşmak, kıvrılmak, büzülmek // **çürüşmek** (İç.; DS, C. 3) Kesilen sebze ve meyvelerin kabukları büzülmek.

dal (KTS, 293) Tastamam, noktası noktasına, tam // **dal** (Den., Küt., Niğ.; DS, C. 4) Tam.

daldalan- (KS, 294) Saklanmak; gizlenmek; bir perde arkasında saklanmak // **daldalanmak 1.** (Man., Tok., Trab., Riz., Art., Kır., Er., V., Bit., El., Ker.; DS, C. 4) Gölge yere ya da bir adamın himayesine sığınmak; **2.** (Er., V.; DS, C. 4) Sinmek; **3.** (Erz.; Erzincan Yör.); **doldalanmak** (Güm.; DS, C. 4) Gölge yere ya da bir adamın himayesine sığınmak; **duldalanmah** (Siv., Niğ.; DS, C. 4) Gölge yere ya da bir adamın himayesine sığınmak; **duldalanmak** (Çor., Ama., Mal., Mar., Siv., Kay., Niğ.; DS, C. 4) Gölge yere ya da bir adamın himayesine sığınmak.

ece (KS, 320) Büyük kız kardeş, abla // **ece 1.** (Ayd.; DS, C. 5) Kadın; **2.** (Siv.; DS, C. 5) Güzel kadın; **3.** (Af., İzm., Bil.; DS, C. 5) Abla, büyük kız kardeş; **eci** (Kas., Çnk., Çor., Sin., Sam., Ama., Tok., Or., Ank.; DS, C. 5) Abla, büyük kız kardeş.

eçki (KS, 320) Keçi // **eçki** (Af., Bur., Tok., Kon.; DS, C. 5) Keçi.

eki (KS, 324) İki // **eki** (Er.; Erzurum.) İki.

emçek (KS, 328) Meme // **emçek** (Tok., Ada.; DS, C. 5) Meme; **emcek 1.** (Esk., Çor., Ama., Kar., Er., Erz., V., Bit., Urf., Siv., Ank., Nev., Niğ., Kon., Ker.; DS, C. 5) Meme; **2.** (El.; Elazığ Yör.) Meme; **3.** (El.; KBA) Kadın memesi; **4.** (Nev., Ada.; DS, C. 5) Meme başı, yapma meme, emzik; **5.** (Siv., Kay., Ker.; DS, C. 12) Emzik, yalancı meme; **emcik** (Isp., Den., İzm., Tok., Siv., Kay., Kon., Ant.; DS, C. 5) Meme.

emci (KS, 329) Tabip; çocukları tedavi eden üfürükçü kadın // **emci 1.** (Bur., Küt., Çor., Siv., Kay., Ed.; DS, C. 5) Eczacı; **2.** (Ada., İç.; DS, C. 5) Doktor, operatör, ebe; **3.** (Gaz.; DS, C. 12) Eczacı; **4.** (Mal.; DS, C. 12) Em yapan.

emde- (KS, 329) Üfürükçü ilaçlarıyla tedavi etmek; aşı yapmak // **emlemek 1.** (Esk., Or., Erz., Gaz., Kah., Hat., Siv., Niğ., Ada., Ant.; DS, C. 5) Yaraya merhem sürmek, iyileştirmek; **2.** (Mal.; Malatya.) Bir yarayı ilaçlama, iyileştirmeye çalışma.

emen (KTS, 329) Meşe // **emen** (Kon.; DS, C. 5) Palamut meyvesi, pelit.

eñ- (KS, 332) Eğilerek yere dokunmak (atlı ve bazı yırtıcı kuşlar hakkında) // **enmek 1.** (Küt.; Kütahya Yör.) İnmek; **2.** (Dyb.; Diyar.) İnmek; **3.** (Urf.; Urfa) İnmek; **4.** (Zon.; ZBK) İnmek; **5.** (Kır.; Kırşehir Yör.) İnmek; **6.** (Or.; Ordu Yör.) İnmek; **7.** (Riz.; Rize.) İnmek; **8.** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) İnmek; **énmek** (Art.; Artvin.) İnmek; sarmak.

eñiş (KS, 333) Yokuş, iniş // **eniş 1.** (Isp., Burd., Trab., Riz., Gaz., Hat., Siv.; DS, C. 5) Meyil, iniş; **2.** (Urf.; Urfa.) İniş.

erin (KS, 337) Dudak // **erin** (İst.; DS, C. 5) Dudak.

erke (KS, 338) Şımarık, nazlı alışmış // **erke** (İzm.; DS, C. 5) Fazla nazlı ve serbest büyüyen çocuk.

erkele- (KS, 338) Okşamak; nazlandırmak; şımartmak // **erkelemek** (Tok.; DS, C. 5) Çok sevmek, çocuğu nazla büyütmek.

erte (KS, 339) Erken // **erte** (Kon.; DS, C. 5) Herhangi bir işte ilk başarı.

eselek (KS, 340) Ahmak, budala // **eselek 1.** (Riz.; DS, C. 5) Dengesiz; **2.** (Kon.; DS, C. 12) Kararsız, dengesiz.

eser (KS, 341) Hoppa, havai, sallapatı; budala // **eser** (Art., Er.; DS, C. 5) Delilik.

esir- (KS, 341) Sarhoş olmak; kudurmak, taşkınlık etmek // **esirmek** (Esk., Bol., Ank.; DS, C. 5) Sarhoş olmak.

esirt- (KS, 341) Sarhoş etmek; mest etmek // **esirtmek** (Tok.; DS, C. 5) Sarhoş yapmak.

ette- (KS, 343) Deriyi etten temizlemek // **etlemek** (Isp., Bur.; DS, C. 5) Kireçten çıkarılan derilerin üzerindeki fazla et parçalarını ayıklamak.

ır (KS, 356) Şarkı, şiir // **ır 1.** (Ank., Kon.; DS, C. 7) Türkü, şarkı; **2.** (El.; Elazığ Yör.) Türkü; **yır 1.** (Burd., V., El., Urf.; DS, C. 11) Türkü, şarkı; **2.** (Ed.; DS, C. 11) Koşuk.

ıraksın- (KS, 356) Kendisi için uzak saymak // **ıraksınmak** (İç.; DS, C. 7) Uzak sanmak; **ıraksanmak** (Den., Çan., İç., Muğ.; DS, C. 7) Uzak sanmak.

ırda- (KS, 358) Şarkı söylemek // **ırlamak** (İzm., Çan., Çor., Sam., Trab., Gaz., Kah., Hat., Ank., Nev., İç.; DS, C. 7) Şarkı, türkü söylemek.

ırğa- (KS, 358) Harekete getirmek; kımlıdatmak; sarsmak; silmek // **ırgamak** (Gir.; DS, C. 7) Sarsmak, sallamak.

ırgan- (KS, 358) Ağır ağır sallanmak // **ırganmak** (İzm., Sak., Kas., Trab., Gaz., Siv., Kon.; DS, C. 7) Sallanmak.

il- (KS, 366) Takmak, iliştmek, asmak // **ilmek 1.** (Gir., Yoz., Kır., Niğ.; DS, C. 7) Göze takılmak, ilişmek; **2.** (Kon.; DS, C. 7) Çiviye bir şey asmak.

ilgiç (KS, 367) Tokasıyla birlikte kemer; kendisine bir şey yahut onunla bir şey takılabilen aygıt // **ilgiç** (Kırk.; DS, C. 7) Kalemın başlığında olan, cebe takmaya yarayan kısım.

irkil- (KTS, 371) Küme halinde toplamak, toplanmak // **irkilmek 1.** (Den., İzm., Esk., Ank.; DS, C. 7) Su birikmek, toplanmak; **2.** (Çan., Çnk., Ant.; DS, C. 7) Halk toplanmak; **ilkilmek** (Isp., Den., Ama., Ank., İç., Ant.; DS, C. 7) Su birikmek, toplanmak; **irkilmek** (Gir.; DS, C. 7) Halk toplanmak.

kaçan (KTS, 381) Ne zaman? // **kaçan** (Çan., Ada.; DS, C. 8) Ne zaman, ne vakit?

kada- (KTS, 382) Saplamak; sokmak; sançmak // **kadamak 1.** (Ama., Or., Mal., Bit., Dyb., Urf.; DS, C. 8) Teyellemek, iri iri dikmek; **2.** (Tok., Erz., Bit., Ank.; DS, C. 8) İki şeyi birbirine çivi ile iliştmek; **3.** (Kay.; DS, C. 8) Gövdeyi bir yönden öbür yöne çevirememek, tutulmak; **4.** (Çor., Kar., Kay., Ker.; DS, C. 12) İri iri, kaba dikmek.

kadak (KTS, 382) Funt, libre (409.51 gramdan ibaret olan eski bir ağırlık ölçüsü) // **kadak** (İst.; DS, C. 8) Üç tanesi bir okka olan ağırlık ölçüsü.

kakır- (KTS, 385) Balgam çıkarmak // **kakırmak** (Or.; DS, C. 8) Balgam çıkarmak.

kala- (KTS, 387) Bir daire şekli vererek birbiri üzerine dizmek // **kalamak** (Kar.; DS, C. 12) Sobaya odunları yanacak biçimde yerleştirmek.

kama- (KTS, 393) Çevirmek; sarmak; kuşatmak; tevkif etmek // **kamamak 1.** (Burd., Den., Ayd., Bur.; DS, C. 8) Kapatmak; **2.** (Den.; DS, C. 8) Kilitlemek; **3.** (Ed.; DS, C. 8) Yakalamak, bir yerde kısırmak (bir kimseyi); **4.** (Burd.; DS, C. 12) Örtmek, kapamak (kapı, pencere vb. için); **5.** (Bulg.; DS, C. 12) Birini bir yere sıkıştırmak.

kañça (KTS, 397) Ne kadar?, kaç? // **kañça** (Trab.; DS, C. 8) Nice, ne kadar?

kanık (KTS, 399) Tatmin edilmiş, kanmış; alışık, işi kavramış // **kanık 1.** (Ed.; DS, C. 8) İnandırılmış, kandırılmış (kimse); **2.** (Çor.; DS, C. 12) Kanmış, doymuş, alışkın; **kanık** (Çor.; DS, C. 12) Kanmış, doymuş, alışkın.

kanık- (KTS, 399) Alışmak // **kanıkmak** (Küt., Siv.; DS, C. 8) Tazı kurt kovalamaya alışmak.

kapçık (KTS, 400) Çuval, torba // **kapçık** (Tok., Kon., Ada.; DS, C. 8) Deri torba.

kara- (KTS, 403) Bakmak, her yandan bakmak, dikkat etmek, birisine bakmak, beklemek, gözlemek // **karamak** (Kon.; DS, C. 8) İyi görmek için dikkatle bakmak.

karakurt (KTS, 404) Zehirli örümcek // **karakurt** (Sam.; DS, C. 8) Tütün köklerine dadanan bir kurt (agrotiz).

karaluu (KTS, 405) Matem giyimi taşıyan // **karalı** (İst., Niğ.; DS, C. 8) Yaşlı, kaygılı.

karamık (KTS, 405) Karamık (ekin içinde biten bir muzip ot); bir cilt hastalığıdır ki bununla musap olanın bütün vücudu kaşınan lekeler ile kaplanır // **karamık 1.** (Isp., Burd., Den., İzm., Man., Bal., Çan., Bur., Esk., Tok., Riz., Kah., Siv., Ank., Kay., Niğ., Kon., İç., Ant., Muğ., Kırk.; DS, C. 8) Saçma büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı; **2.** (Ank.; DS, C. 8) Vücutta siyah kabarcıklar çıkaran bir hastalık; **karamuh** (Siv.; DS, C. 8) Saçma büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı; **karamuk** (Isp., Sam., Or.; DS, C. 8) Vücutta siyah kabarcıklar çıkaran bir hastalık; **karanbuk** (Erz.; DS, C. 8) Saçma büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı.

karga- (KS, 408) Lanetlemek, ilenmek; korkutmak // **kargamak** (Den., Çor., Ama., Tok., Kar., Urf.; DS, C. 8) İlenmek; **kargımak** (İzm.; DS, C. 8) İlenmek; **karğalmak** (Kon.; DS, C. 8) İlenmek; **karğamak** (Ama., Kar., Kon.; DS, C. 8) İlenmek.

kargış (KS, 409) Lanet, ilenç // **kargış 1.** (İzm., İst., Ama., Gir., Er., Erz., Bit., Siv., Kon., Ada., Tek.; DS, C. 8) İlenç, beddua; **2.** (Erz.; DS, C. 12) İlenç; **karğış** (Çan., Gir., Güm., Art., Kar., Kon.; DS, C. 8) İlenç, beddua; **kariş** (Çan., Tok., Trab., Mal., Hat., Siv., Yoz., Kır., Kay.; DS, C. 8) İlenç, beddua; **karkış** (Gir., V.; DS, C. 8) İlenç, beddua.

karı (KS, 409) İhtiyar, kocamış adam // **karı** (Mal.; DS, C. 8) Yaşlı, eski.

karı- (KS, 409) Kocamak // **karımak 1.** (Çan., Ama., Ağ., Gaz., Siv., Ada., İç.; DS, C. 8) Kocamak, yaşlanmak; **2.** (Çor., Kah., Kay.; DS, C. 12) Yaşlanmak, ihtiyarlamak (kadın için); **karımah** (V.; DS, C. 8) Kocamak, yaşlanmak.

karmala- (KS, 411) Mükerreren kapmak; yakalamak // **karmalamak** (Ayd., V., Muğ.; DS, C. 8) Avuçta sıkılmak, avuçlamak.

kartay- (KS, 412) Kocamak // **kartaymak** (İst.; DS, C. 8) İhtiyarlamak, kartlaşmak.

kaşaa (KS, 414) Çitle kuşatılan sığır yahut koyun ağılı // **kaşa** (Ank.; DS, C. 8) Ahırda kuzu, malak ve buzağı konulan yer, bölme; **kaşak** (İzm., Bal., Çan., Bur., Küt., Ada.; DS, C. 8) Ahırda kuzu, malak ve buzağı konulan yer, bölme.

kaşka (KS, 415) Akıtmalı (hayvan), alnında beyaz lekesi olan // **kaşka 1.** (Çnk., Çor., Tok., Güm., Er., Erz.; DS, C. 8) Hayvanların alnındaki beyazlık, ak leke ve alnı beyaz lekeli olan hayvan; **2.** (Ağ.; DS, C. 12) Hayvanın alnındaki aklık.

kayçı (KS, 419) Makas // **kayçı** (Kar., Ağ.; DS, C. 8) Makas; **kayıçı** (Kon.; DS, C. 8) Makas.

kaydan (KS, 420) Nereden? // **kaydan** (Ada.; DS, C. 8) Nereden.

kayış- (KS, 422) Direnmek // **kayışmak** (Or.; DS, C. 8) Karşı gelmek, saymamak.

- kaykaç** (KS, 422) Arkaya doğru kıvrılmış // **kaykaç** (Gaz.; DS, C. 8) Arkaya doğru eğik, eğri.
- kayra-** (KS, 423) Bilemek // **kayramak** (Bol.; DS, C. 8) Keskinletmek, bilemek.
- kayrak** (KS, 423) Bileği taşı; bileği çarkı // **kayrak 1.** (Den., Küt., Bil., Esk., Siv., Ank., Kon., Ada., Ant., Muğ.; DS, C. 8) Bileği taşı; **2.** (Isp., Den., Ayd., İzm., Man., Bal., Koc., Sam., Ank., Kon., İç., Muğ.; DS, C. 8) Yassı, düz, tabaka hâlindeki taş.
- kayrak** (KS, 423) Sulanmayan, yağmura ihtiyaç olan // **kayrak** (Isp., Burd., Bal., Çnk., Bil., Koc., İst., Zon., Or., Hat., İç., Ed., Krk., Tek.; DS, C. 8) Taşlı, kumlu, ekime elverişi olmayan toprak; **kıyrak** (İç.; DS, C. 8) Taşlı, kumlu, ekime elverişi olmayan toprak.
- kayt-** (KS, 425) Geri dönmek // **kaytmak** (İst.; DS, C. 8) Geri dönmek.
- keci** (KS, 428) Koyun bağlamak için kullanılan ip // **keci 1.** (Man.; DS, C. 8) Makara ipliği; **2.** (Ank.; DS, C. 8) Sicim.
- kekir-** (KS, 431) Geçirmek // **kekirmek** (Kon.; DS, C. 8) Geçirmek.
- kekire** (KS, 431) Acı peygamber çiçeği // **kekire** (Er.; Erzurum.) Kırlarda yetişen bir sebze.
- keme** (KS, 435) Büyük sandal, gemi, vapur // **keme** (Tok.; DS, C. 8) Gemi.
- kence** (KS, 437) En küçük çocuk, son evlat // **kence** (İzm.; DS, C. 8) Ailenin en küçük çocuğu.
- kerki** (KS, 442) Keser // **kerki 1.** (Tok., Kar., Ağ., V., Kon.; DS, C. 8) Keser; **2.** (Ker.; DS, C. 12) Ucu yassı balta, keser.
- kesim** (KS, 443) Mahkeme kararı, cezanın tayin edilişi, hüküm // **kesim** (Den., Art.; DS, C. 8) Son söz.
- kezekçi** (KS, 446) Nöbetçi, nöbet bekleyen // **kezekçi** (Den.; DS, C. 8) Kısa bir zaman için tutulan çoban.
- kıçkaç** (KS, 449) Demirci kerpeteni // **kıskaç 1.** (Den., Çan., Bil., Esk., Sak., Koc., Ama., Or., Trab., Riz., Kah., Siv., Kır., Niğ., Kon., İç., Muğ., Kırk., Tek.; DS, C. 8) Demircilerin kızgın demiri tuttıkları maşa gibi bir araç; **2.** (Af., Siv., Ada.; DS, C. 8) Maşa; **3.** (Ayd., Muğ.; DS, C. 8) Kerpeten; **4.** (Kar.; DS, C. 12) Demircilerin kızgın demiri tutmakta kullandıkları bir araç; **kıskaç** (Küt.; DS, C. 8) Demircilerin kızgın demiri tuttıkları maşa gibi bir araç.
- kıdır-** (KS, 449) Dolaşmak, avare gezmek; bir şey araştırıp dolaşmak // **kıdırmak 1.** (Kas.; DS, C. 8) Kız aramak, araştırmak; **2.** (Kon.; DS, C. 8) Görücü gitmek.
- kıldıra-** (KS, 451) Gürlemek, gümbürdemek, takırdamak, çatırdamak, tıngırdamak; tekerlekçe yuvarlamak // **kıldırmak** (Sam.; DS, C. 8) Dere suyu, çakıllar arasından akarken ses çıkarmak; **gıldırmak** (Or.; Ds, C. 6) Yuvarlanarak ses çıkarmak; **gıldırılmak, gındırılmak** (Erz.; Erzincan Yör.) Yuvarlanmak.
- kınık-** (KS, 456) Heves etmek; dadanmak; alışmak // **kınıkmak 1.** (Sam., Or.; DS, C. 8) Bir işe istekle başlamak, bir şey yapmak isteği göstermek; **2.** (Bal., Ama., Çan., Tok., Güm., Siv., Hat.; DS, C. 8) Bir şeye aşırı derecede düşkün olmak, tutkun olmak; **3.** (Ama.; Bal., Hat.; DS, C. 8) Alışmak; **kınıkımak** (Yoz.; DS, C. 8) Bir şeye aşırı derecede düşkün olmak, tutkun olmak.
- kırgıç** (KS, 459) Kazıma aleti // **kırgıç** (Kon.; DS, C. 8) Hamur kazımaya yarayan araç.
- kıygaç** (KS, 465) Eğri, çarpık, bükük // **kıygaç** (Ama., Tok., Kar., Er., Bit., Dyb.; DS, C. 8) Çapraz, köşeleme, eğri: *Tahtayı kıygacına kes.*
- kıyık** (KS, 466) Kumaş kesintileri; kesik yeri; yarık; bitişme yeri // **kıyık 1.** (Esk.; DS, C. 8) Köşeli kesilmiş kumaş parçası; **2.** (Bal., Kon., DS, C. 8) Yarık, çatlak; **3.** (Bol., Çor., Ama., Zon., Trab., Siv.; DS, C. 8) Az açık, aralık; **4.** (Çor.; DS, C. 12) Aralık, az açık.
- kızılça** (KS, 471) Pancar // **kızılca** (Siv.; DS, C. 8) Pancar.
- kindik** (KS, 472) Göbek // **kindik** (Tok.; DS, C. 8) İnsan göbeği.
- kiyik** (KS, 475) Bütün çatal tırnaklı yabani hayvanlar // **kiyik 1.** (Kon.; DS, C. 8) Geyik; **2.** (Bal.; DS, C. 8) Yabanıl.
- kiyiz** (KS, 476) Keçe // **kiyiz** (Bur.; DS, C. 8) Keçe.

kobul (KS, 476) Uzunca oyuk // **kobul 1.** (İzm.; DS, C. 8) İçi boşalmış, kof (ağaç, kabuklu yemiş vb. şeyler); **2.** (Or., Ama.; DS, C. 8) Çukur, içi oyuk şey.

kodik (KS, 477) Yabani atın tayı, sıpa // **kodik** (Man., Bur., Bil., Koc., İst., Kırk., Tek.; DS, C. 8) Eşek yavrusu, sıpa.

kondur- (KS, 483) Misafiri gecelemeğe zorlamak yahut bırakmak, konuğu gece kalmaya çağırarak // **kondurmak** (Gaz.; DS, C. 8) Konuk etmek.

könür (KS, 483) Kumral, esmer // **konur 1.** (İst., Ama., Or., Siv., Ank., Niğ., Ant.; DS, C. 8) Sarı ile siyah karışımı bir renk, koyu kumral, kestane rengi (öküz, inek için kullanılır); **2.** (Muğ.; DS, C. 8) Kara, esmer; **3.** (Ayd., Çor., Ama., Kay., Niğ., Kon., Ant.; DS, C. 8) Açık sarı, boz, bozla sarı arası (öküz için). **4.** (İsp., Kay.; DS, C. 12) Kahverengi. **5.** (Kır.; Kırşehir Yör.) Kahverengi ile mor arası bir renk.

koş- (KS, 486) Yakınlık peyda etmek, yaklaşmak, kavuşmak // **koşmak** (Riz.; Rize.) Yakıştırmak, uydurmak, ad veya lakap vermek.

korbaşı (KS, 486) Bir zabıta memuru; basmacı zümresinin başı // **korbaşı** (İst.; DS, C. 8) Kumandan.

koş- (KS, 491) Katmak, birleştirmek, ilave etmek, çift yapmak, çiftleştirmek // **koşmak** (Tok.; DS, C. 8) Katmak, karıştırmak.

koyon (KS, 494) Tavşan // **kuyan** (Bur.; DS, C. 8) Tavşan.

kozu (KS, 495) Kuzu // **kozu** (Tok.; DS, C. 8) Kuzu.

kölük (KS, 501) İş hayvanı, yük hayvanı // **kölük 1.** (Ank.; DS, C. 8) Hayvan; **2.** (Çor., Kah., Kay.; DS, C. 8) Beygir, katır vb. yük hayvanları.

kömöç (KS, 501) Külde pişirilen pide // **kömec** (Esk., Zon., Trab.; DS, C. 8) İki saç arasında ya da külde pişirilen mayasız ekmek.

kömök (KS, 501) Yardım, yedek kuvvet // **kömek** (Ama., Tun.; DS, C. 8) Yardım.

kön (KS, 502) Gübre, tezek // **kön 1.** (Af., Küt., Esk., Niğ.; DS, C. 8) Gübre; **2.** (Çor.; DS, C. 12) Koyun, keçi gübresi.

köp (KS, 505) Çok, kalabalık // **köp** (İst., Tok.; DS, C. 8) Çok.

köpçük (KS, 505) Eyerde yastık yerini tutan döşek // **köpçük** (Sam.; DS, C. 8) Minder.

köpölök (KS, 505) Kelebek // **köpelek** (Nev.; DS, C. 8) Kelebek.

körpö (KS, 508) Daracık yorgancık // **körpe** (İst.; DS, C. 8) Yorgan.

kösöm (KS, 509) Koyun sürüsünde kılavuz vazifesini gören teke, kösemen // **kösem** (Af., İsp., Den., Ayd., İzm., Bal., Bur., Küt., İst., Mal., Ant., Muğ., Kırk.; DS, C. 8) Çobana alışkın ve sürünün önünde giden dört yaşında keçi, ya da koyun.

köynök (KS, 511) Gömlek; kadın elbisesi, entarisi // **köynek 1.** (Af., Kar., Er., V., Mal., Gaz., Kah., Siv., Kay., Ada.; DS, C. 8) Gömlek, iç gömleği; **2.** (Mal., Kay.; DS, C. 12) İç gömleği, iç giysisi; **3.** (El.; Elazığ Yör.) Gömlek; **4.** (Urf.; Urfâ.) Gömlek; **5.** (Mal.; Malatya.) Gömlek, iç gömleği; **köynek** (Gaz.; DS, C. 8) Gömlek, iç gömleği; **köyneh** (Kar.; DS, C. 8) Gömlek, iç gömleği.

kuda (KS, 515) Dünür // **kuda 1.** (Kon., Ant.; DS, C. 8) Kız görmeye giden, görücü; **2.** (İst., V., Bit.; DS, C. 8) Birbirinden kız alıp veren aileler, dünür.

kulan (KS, 518) Yabani eşek // **kulan** (Bur., Kar.; DS, C. 8) İki üç yaşında dişi tay, kısarak.

kulun (KS, 519) Süt emen tay // **kulun 1.** (Af., İsp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Bal., Çor., Sin., Sam., Ama., Tok., V., Urf., Gaz., Kah., Hat., Siv., Yoz., Ank., Nev., Kay., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ., Tek.; DS, C. 8) At ve eşek yavrusu; **2.** (Af.; DS, C. 8) 2-3 yaşında kısarak; **3.** (Küt., Kay., Bulg.; DS, C. 12) Yeni doğmuş at yavrusu, tay.

kumgan (KS, 520) İbrik // **kumgan** (Tok.; DS, C. 8) İbrik; **kuman** (Bol., İst., Bur., Kon., Ant., Tek.; DS, C. 8) İbrik.

kuramak (KS, 522) Ufak parçalardan dizmek, eklemek yoluyla yapmak; toplamak, biriktirmek // **kuramak** (İst.; DS, C. 8) İki parçayı birbirine dikerek eklemek.

kural (KS, 523) Silah, teçhizat, alet, cihaz // **kural 1.** (İst.; DS, C. 8) Araç; **2.** (Tun.; DS, C. 8) Silah.

kuurçak (KS, 530) Bebek, kukla // **kuurçak** (Man., Tun.; DS, C. 8) Heykel; **korçak** (Güm.; DS, C. 8) Heykel.

kuymak (KS, 531) Kaygana // **kuymak** (Tok., Trab., Art., Er., Kay., Niğ., Ada.; DS, C. 8) Yumurta, un ve peynirle yapılan bir çeşit omlet.

küçük (KS, 534) Enik // **küçük** (Kas., Kon.; DS, C. 8) Köpek yavrusu.

küküm (KS, 535) Kırıntı, küçücük kısım, kırık parça // **küküm 1.** (Kon.; DS, C. 8) Yere dökülüp sararmış olan çam ve ardıç yaprakları; **2.** (Muğ.; DS, C. 8) Tahta kırıntısı, talaş: İğnem küküme düştü.

külçö (KS, 535) Küçücük Özbek ekmeği // **külçe 1.** (Hat.; DS, C. 8) Külde, tepside, saçta pişen, mayasız çörek, mısır ekmeği; **2.** (Bil.; DS, C. 8) Saç ya da taş üzerinde pişirilen bazlama gibi ufak ekmeği; **3.** (Ank.; DS, C. 8) Simit biçiminde adak ekmeği; **4.** (Çnk., Ank.; DS, C. 8) Çocuklara yapılan çörek; **5.** (Hat.; DS, C. 12) Bir çeşit tepsi böreği.

künüçülük (KS, 540) (kadın) kıskançlığı // **künücü** (Güm., Kah., Siv.; DS, C. 8) Kıskanç.

kürtük (KS, 542) Kar yığını // **kürtük 1.** (Esk., Sin., Sam., Ama., Tok., Or., Art., Er., El., Mal., Siv., Yoz., Kır., Niğ., Kon.; DS, C. 8) Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını; **2.** (Af., Bal., Esk., Bol., Kas., Çnk., Çor., Ank., Niğ., İç., Ed., Kırk.; DS, C. 8) Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını; **kurtuk** (Çor., El., Kır.; DS, C. 8) Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını; **kürdük** (Trab., Ada.; DS, C. 8) Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığını.

küzgü (KS, 545) Ayna // **küzgü** (Kon.; DS, C. 8) Ayna; **küzkü** (İst.; DS, C. 8) Ayna.

mara- (KS, 554) Dikkatle bakmak, şöyle bir bakmak, gizlice bakmak // **maramak** (Kon.; DS, C. 9) Gözlemek, gizli olarak bakmak.

may (KS, 556) Yağ // **may** (Den., İzm., Bol.; DS, C. 9) Yağ, tereyağı.

mayış- (KS, 557) Eğrilmek, büzülme // **mayışmak 1.** (Af., Isp., Burd., Den., Ayd., Küt., Esk., Tok., Çor., Sam., Ama., Erz., Bit., Ank., Niğ., Kon., Ant.; DS, C. 9) Sıcaktan, mide dolgunluğundan ya da zevkten gevşemek, baygın duruma gelmek; **2.** (Isp., İzm., Sam., Ant.; DS, C. 9) Nazlanmak, kırıtmak, süzülme; **3.** (Isp., Burd.; DS, C. 12) Sıcaktan ya da hafifçe kaşınmaktan gevşemek, rahatlamak: ökü, tarandıkça mayıştı.

maymak (KS, 558) Eğri bacak, eğri kol; hantal // **maymak 1.** (Çnk., Ama., Art., Erz., Mal., Ank.; DS, C. 9) Ayakları çarpık (kimse); **2.** (Çor., El.; DS, C. 12) Eli ayağı çarpık, ağzı eğri kimse; **maymah** (Mal.; DS, C. 9) Ayakları çarpık (kimse).

meş (KS, 563) Tulum kılığında çıkarılan keçi (teke) derisi; bu gibi derilerden yapılan tulum // **meş** (Isp.; DS, C. 12) Deriden yapılmış su kabı.

mltık (KS, 565) Tüfek // **mltık** (İst., İç.; DS, C. 9) Tüfek.

mışık (KS, 566) Kedi // **mışık** (Af., Man., Çan., Bur., Esk., Koc., İst.; DS, C. 9) Kedi.

neçe (KS, 583) Kaç?; küsür // **neçe 1.** (Bur., Ama., Kar., Gaz., Ker.; DS, C. 9) Ne kadar, kaç, nice; **2.** (Yoz., İç.; DS, C. 12) Ne kadar, kaç?; **3.** (Kar.; Kars.) Nasıl, ne kadar?

okşo- (KS, 588) Benzemek // **okşamak 1.** (Çor., Art.; DS, C. 9) Benzemek, andırmak; **2.** (Çor., Yoz., Kay.; DS, C. 9) Benzemek; **3.** (Ada, Osm.; Adana, Osmaniye) Benzemek, andırmak; **ohşamak** (Kah.; DS, C. 9) Benzemek, andırmak.

oñ (KS, 591) Sağ // **oñ** (İst., Kon.; DS, C. 9) Sağ.

or (KS, 598) Çukur, hendek // **or** (Küt.; DS, C. 9) Hendek, düşman saldırısına karşı koymak için düzenlenmiş yer.

orun (KS, 601) Yer, mahal // **orun** (İst., Trab.; DS, C. 9) Yer, oturulacak yer.

otuk- (KS, 603) Otlâ beslemeye başlamak // **otukmak** (Isp., Burd., Den., Or., Hat., Siv., Niğ., Kon., İç.; DS, C. 9) Kuzu, oğlak, buzağı vb. yavru hayvanlar otlamaya başlamak, yayılmak; **otuhmak** (Niğ.; DS, C. 9) Kuzu, oğlak, buzağı vb. yavru hayvanlar otlamaya başlamak, yayılmak.

oylo- (KS, 604) Düşünmek, tefekkür etmek // **oylamak** (Kon.; DS, C. 9) Düşünmek, geçmiş bir olayı anımsamak; **oylanmak** (Ayd., Esk., Ada.; DS, C. 9) Düşünmek, geçmiş bir olayı anımsamak.

oynaş (KS, 605) Maşuka, metres; dost, maşuk // **oynaş 1.** (Kar.; Arpaçay.) Metres, sevgili; **2.** (Erz.; Erzincan Yör.) Metres; **3.** (Er.; Erzurum Ağz.) Sevgili, mahbup.

oysurat- (KS, 605) Perişan etmek, fakir düşmesine sebebiyet vermek // **oysuratmak** (Kon.; DS, C. 9) Bayılmak.

oz- (KS, 606) Öne geçmek, yetişerek geride bırakmak // **ozmak** (İst., Tok., Tek.; DS, C. 9) Öne geçmek, yarışı kazanmak.

öç- (KS, 606) Sönmek // **öçmek** (Kon.; DS, C. 9) Sönmek.

öpkö (KS, 613) Akciğer // **öpkö** (Esk., İst.; DS, C. 9) Akciğer; **öhbe** (Kar.; DS, C. 9) Akciğer; **öpge** (İst.; DS, C. 9) Akciğer.

öpkölö- (KS, 613) Darılmak, küsmek // **öpkölemek** (Tok.; DS, C. 9) Darılmak, gücenmek.

örmölö- (KS, 615) Tırmanmak, emeklemek // **örmelemek 1.** (Af.; DS, C. 9) Çocuk emeklemek; **2.** (Den.; DS, C. 12) Aşmaya, atlamaya çalışmak.

ört (KS, 615) Yangın // **ört** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) Ateş.

örttö- (KS, 615) Kundaklamak, yakmak, yangın çıkarmak, yangın tertip etmek // **örtlemek** (Ada.; DS, C. 9) Yüreğini yakmak.

örüş (KS, 615) Avul yakınındaki otlak, mera // **örüş** (Art., Kar.; DS, C. 9) Otlak.

ötün- (KS, 617) Rica etmek // **ötünmek 1.** (İst.; DS, C. 9) Yalvarmak, dilemek; **2.** (Hat.; DS, C. 12) Yalvarmak, acındırmak.

ötürük (KS, 618) Yalan // **ötürük** (Tok., Kon.; DS, C. 9) Yalan.

sak (KS, 629) Tetikte bulunan, uyanık // **sak** (Isp., Burd., Man., Koc., Esk., Trab., Hat., Ank., Kır., Kay., Nev., Kon., Ada., İç., Ant.; DS, C. 10) Uyanık, tetikte.

sakta- (KS, 630) Muhafaza etmek, korumak // **saklamak** (Kon.; DS, C. 10) Beklemek.

salkın (KS, 633) Serinlik, serin // **salkın** (İst., Kon.; DS, C. 10) Serinlik, güneşsiz, açık ve iyi havalı yer.

sana- (KS, 636) Saymak // **sanamak 1.** (İst., Kon.; DS, C. 10) Tanımak, saymak; **2.** (Tok.; DS, C. 12) Sayı saymak.

sası- (KS, 639) Pis kokmak // **sasımak** (Mal., Yoz., Kay., Gaz., İç.; DS, C. 12) Bozulan yemek kötü kokmak.

sasık (KS, 640) Pis kokan, fena koku dağıtan, pis koku // **sasık** (Bol., Bur., Kay.; DS, C. 10) Kokmuş, bayatlamış.

sebeele- (KS, 642) Çiselemek // **sebelemek** (Kon.; DS, C. 10) Çiselemek, az az yağmak; **sepelemek** (Den., Man., Ayd., İzm., Çan., Esk., Koc., Sak., Sam., Ama., Or., Gir., Kar., Ağ., Siv., Ank., Kay., Niğ., Kon., İç., Ant., Tok., Kırık.; DS, C. 10) Çiselemek, az az yağmak.

sekir- (KS, 643) Sıçramak, atlamak // **sekirmek** (Tok., Kon.; DS, C. 10) Aşmak, atlamak.

sıkta- (KS, 649) Acı acı ağlamak, tasalanmak // **sıklamak** (Bur.; DS, C. 10) Çok ağlamak.

sın- (KS, 650) Kırılmak; iflas etmek // **sınmak 1.** (Esk., Ama., Tok., El., Kay., Niğ.; DS, C. 10) Kırılmak; **2.** (Kay.; DS, C. 12) Kırılmak, bozulmak.

sırda- (KS, 651) Boyamak, boya sürmek, cilalamak // **sırlamak** (Çnk., Ama., Siv.; DS, C. 10) Küpü sürerek parlatmak.

sıy (KS, 652) Hediye, mükâfat, ikramiye; hürmet, ikram // **sıy** (İst.; DS, C. 10) Armağan.

sıypa- (KS, 654) Sıvazlamak, okşamak // **sıypamak** (İst.; DS, C. 10) Elle okşar gibi dokunmak, sıvazlamak.

siy- (KS, 656) İşemek // **siymek 1.** (Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Bur., Bil., Esk., Bol., Kas., Çnk., Çor., Tok., Or., Erz., Gaz., Hat., Siv., Yoz., Ank., Kır., Nev., Niğ., İç., Muğ.; DS, C. 10) Hayvan işemek, sidikleme; **2.** (Burd., Den., Bal., Çor., Ank., Kay., Nev.; DS, C. 12) Genellikle köpek, kedi *vb.* hayvan işemek; **3.** (Kar.; Arpaçay.) İşemek; **4.** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) İşemek; **siemek** (Ank.; DS, C. 10) Hayvan işemek, sidikleme; **siymek** (İst.; DS, C. 10) Hayvan işemek, sidikleme; **siyemek** (Esk.; DS, C. 10) Hayvan işemek, sidikleme; **siymeyh** (Kar.; DS, C. 10) Hayvan işemek, sidikleme; **siymeğ** (Ker.; DS, C. 12) Genellikle köpek, kedi *vb.* hayvan işemek.

soku (KS, 658) Havan // **soku 1.** (Af., İzm., Çan., Bol., Sak., Zon., Çor., Sam., Sin., Ama., Tok., Tun., El., Kah., Gaz., Hat., Siv., Yoz., Kır., Ank., Kay., Niğ., Nev., Kon., Ada., Ed.; DS, C. 10) Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek; **2.** (Isp., Burd., Den., Ayd., Çan., Koc., Mal., Ank., Ant.; DS, C. 10) Dibekte, havanda dövme işini yapan tokmak; **3.** (Burd., Kır., Kay.; DS, C. 12) Tahıl dövmeye yarayan taş dibek; **4.** (Burd., Ank.; DS, C. 12) Havanda ya da dibekte tahıl dövmekte kullanılan tokmak; **5.** (El.; Elazığ Yör.) Dut, bulgur dövülen çukur taş, büyük havan; **6.** (El.; KBA) İçinde bulgur kuru dut *vs.* dövülen, büyük oyuk taş; **7.** (Mal.; Malatya) Tahıl dövmeye yarayan taş dibek; **sohu 1.** (Ama., Tok., Çor., Kah., Hat., Yoz., Siv., Ank., Niğ.; DS, C. 10) Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek; **2.** (Tok., Kay., Niğ.; DS, C. 12) Tahıl dövmeye yarayan taş dibek; **sokku** (Erz., El., Kay.; DS, C. 10) Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek; **soko** (Tok., Niğ.; DS, C. 10) Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek.

sokur (KS, 658) Kör // **sokur** (Çan., Bol., Kon., Bulg.; DS, C. 10) Kör.

solo- (KS, 659) Hapse kapatmak; tıka basa doldurmak, tıkmak // **solamak** (Kon.; DS, C. 10) Tutmak, tutuklamak.

soñ (KS, 659) Ondan sonra, arkasından // **son** (Er.; Erzurum.) Son.

sono (KS, 659) Yeşilbaş ördek // **sona** (Kar., V.; DS, C. 10) Suna, bir cins dişi ördek.

sor- (KS, 661) Emmek // **sormah, sormak** (Burd., Yoz., Kay.; DS, C. 12) Emmek.

soz- (KS, 663) Uzatmak, çekmek // **sozmak** (Tok.; DS, C. 10) Sündürmek, çekip uzatmak.

söykön- (KS, 665) Sürtünmek // **söykenmek 1.** (Af., Isp., Den., Küt., Çan., Çnk., Çor., Sam., Or., Gir., Gaz., Kah., Ank., Niğ., Kon., Ada., İç., Muğ.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **2.** (Or., Gir., Trab., Kah., Hat., Kay., İç.; DS, C. 12) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **3.** (Or.; Ordu Yör.) Dayanmak, yaslanmak; **sevkenmek** (İzm., Siv., Ada; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söfkenmek** (Den., Bil.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söğkenmek** (Af., Den., İzm., Esk., Sam., Or., Siv., Ada., İç., Muğ.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söğkünmek** (Den.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söhkemek** (Ed.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **sökenmek** (Ama., Gir., Kar., Ağ., Gaz., Siv., Kon., Ada., Ant., Muğ.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **sörkenmek** (Den.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **sövkemek** (Niğ., Ada.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **sövkenmek** (Burd., Den., Esk., Bol., Ama., Tok., Kah., Hat., Ada., İç.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **sövkünmek** (Ank., Ada.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söykelenmek** (Man.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak; **söykünmek** (Bil., Kah.; DS, C. 10) Uzanmak, yatmak, yaslanmak.

subay (KS, 667) Yavrusuz // **subay** (İst., Kır.; DS, C. 10) Bekâr, tek, eşsiz, çocuksuz; **suvay** (Man.; DS, C. 10) Bekâr, tek, eşsiz, çocuksuz; **suvoy** (Kar.; DS, C. 10) Bekâr, tek, eşsiz, çocuksuz; **sübay** (Kır.; DS, C. 10) Bekâr, tek, eşsiz, çocuksuz.

sundur- (KS, 668) Öne doğru uzatmak // **sundurmak 1.** (Ank.; DS, C. 10) Vermek; **2.** (Ank.; DS, 12) Uzatmak.

suuluk (KS, 670) Gem; havlu // **suluk 1.** (Çor., Ama., Or.; DS, C. 10) Hamam takımı, hamam havlusu; **2.** (Çor.; DS, C. 12) Havlu giysi, bornoz; **3.** (Muğ.; DS, C. 12) Gemin hayvanın alt çenesine geçen halkası.

suyuk (KS, 671) Sıvık mayı // **suyuk** (Isp.; DS, C. 10) Sıvı.

süy- (KS, 673) Sevmek // **süymek** (Tok.; DS, C. 10) Sevmek.

şabır (KS, 676) Bataklık yerlerde biten ufak kamış, saz // **şabır** (Er.; Erzurum.) Bir bataklık bitkisi.

şapalak (KS, 679) El çırpma, alkışlama // **şapalah, şapalak** (Kas., Kar., V.; DS, C. 10) Tokat; **şapalah** (Kar.; DS, C. 12) Tokat.

şıp (KS, 687) Çeviklikle, hızlıca // **şıp** (Or., Gir.; DS, C. 10) Çevik, eline ayağına çabuk.

tabıl- (KS, 696) Bulunmak // **tabılmak** (İst., Kon.; DS, C. 10) Bulunmak.

tal (KS, 700) Sögüt // **tal 1.** (İst.; DS, C. 10) Sögüt; **2.** (Tok.; DS, C. 12) Sögüt.

tala- (KS, 700) Soymak, yağma etmek // **talamak 1.** (Çor., Kar., Gaz.; DS, C. 12) Yağmalamak, yok etmek; **2.** (Erz.; Erzincan Yör.) Toplamak, yağmalamak; **3.** (Er; Erzurum.), Yağmalamak; **4.** (Kar.; Kars.) Yağmalamak.

talaş- (KS, 701) Münakaşa etmek // **talaşmak 1.** (İzm., Trab.; DS, C. 10) Boğuşmak, kavga etmek; **2.** (Tok.; DS, C. 12) Boğuşmak.

talpın- (KS, 702) Çırpınmak, kurtulmaya çalışmak // **talpınmak** (Man.; DS, C. 12) Çabalamak.

tam- (KS, 703) Damlamak // **tammak** (İç.; DS, C. 12) Damlamak.

tamak (KS, 703) Gırtlak // **tamak** (Kon.; DS, C. 10) Boğaz.

tamga (KS, 704) İşaret, harf // **tamga** (Tok.; DS, C. 12) İm, damga.

tap- (KS, 708) Bulmak // **tapmak 1.** (Ama., Trab., Kar., Ağ., Niğ., Kon., Ker.; DS, C. 10) Bulmak; **2.** (Kar.; Arpaçay) Aramak, bulmak; **3.** (Kar.; Kars.) Bulmak; **4.** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) Bulmak.

tapşır- (KS, 709) Teslim etmek, tevdi eylemek, elden ele vermek // **tapşirmek 1.** (Isp., Kas., Kar., Mal., Siv., Kon.; DS, C. 10) Korumak için alınan bir şeyi geri vermek; **2.** (Man.; DS, C. 10) Sunmak; **3.** (Koc.; DS, C. 10) Bağışta bulunmak; **4.** (Bur., İç.; DS, C. 10) Ulaştırmak, yetiştirmek.

tapşırık (KS, 709) Emir, buyruk // **tapşırık** (Kar.; DS, C. 12) Ismarlanan şey, ismarlama.

taptama (KS, 709) Kazanda pişirilen pide // **taplama 1.** (Trab.; DS, C. 10) Yufka ekmeğin ince yeri; **2.** (El., Mal., Gaz., Kah.; DS, C. 10) Kalın bazlamaya benzer bir çeşit tandır ekmeği; **3.** (Mal.; DS, C. 12) Bir çeşit sac ekmeği.

tart- (KS, 711) Çekmek, sürüklemek // **tartmak** (Ayd., Muğ.; DS, C. 10) Çekmek.

tay- (KS, 717) Kaymak // **taymak** (Tok.; DS, C. 10) Kaymak.

taylak (KS, 718) İki yaşına girmiş olan puduk (deve yavrusu) // **taylak** (Isp., İzm., Çan., Niğ.; DS, C. 10) Deve yavrusu.

taytak (KS, 719) Eğri bacaklı adam, paytak // **taytak** (Ama., Tok., Ank.; DS, C. 10) Ayaklarını içe doğru basan, yana eğilerek yürüyen (kimse için).

taz (KS, 719) Kel (hastalık) // **taz** (İzm.; DS, C. 10) Çıplak, saçsız baş.

tee (KS, 720) İşte, öteki // **te** (Af., Isp., İzm., Bur., Sak., Sam., Niğ., Ed., Krk.; DS, C. 10) İşte; **teh** (Sak.; DS, C. 10) İşte.

tek (KS, 721) Sükûnetle, rahatça // **tek** (Çan., Küt., Ank., Niğ., Ada., İç.; DS, C. 10) Uslu.

teñ (KS, 724) Denk // **ten** (Kon.; DS, C. 10) Denk, arkadaş.

tepsi (KS, 727) Oymak suretiyle yapılmış küçük ağaç tekne // **tepsi** (Art.; DS, C. 10) Derinliği az, küçük, tahta tekne.

terek (KS, 727) Kavak // **terek** (İst., Ank., Tok.; DS, C. 10) Ağaç.

tetik (KS, 729) Hamarat; anlayışlı; çevik // **tetik 1.** (Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Çan., Esk., Sak., Çor., Sin., Sam., Or., Gir., Trab., Riz., Erz., Gaz., Kah., Siv., Ank., Niğ., Kon., İç., Muğ., Krk.; DS, C. 10) Uyanık, açığız; **2.** (Uş., Isp., Den., İzm., Bil., Esk., Bol., Sak., Çnk., Erz., Ank.; DS, C. 10) Çabuk davranan, çevik; **3.** (Küt., Koc.; DS, C. 10) Becerikli; **4.** (Af., Isp., Burd., Bal., Or., Yoz.; DS, C. 12) Çevik, uyanık, tez davranan; **tedik** (Bal.; DS, C. 10) Uyanık, açığız; **tetük** (Ank.; DS, C. 12) Çevik, uyanık, tez davranan.

tın- (KS, 731) Dinlenmek, tavakkuf etmek, rahat etmek // **tınmak** (Tok.; DS, C. 12) Susmak.

tinç (KS, 731) Rahat, sakin, sükûnet // **tinç 1.** (Kon., DS, C. 10) Rahat; **2.** (Tok.; DS, C. 12) Sağlıklı, iyi durumda.

tinış (KS, 732) Soluma; ara // **tinış** (İzm.; DS, C. 10) Soluk, nefes.

tılık (KS, 738) Kesik, kesilen yer; kulağı yarmak suretiyle yapılan damga, im // **tılık 1.** (Çor.; DS, C. 10) Yarık dudaklı, kesik kulaklı (kimse için); **2.** (Çor.; DS, C. 10) Enine ya da boyuna kopmadan dilinmiş, parçalanmış.

tire- (KS, 739) Dayamak // **tiremek** (İç.; DS, C. 10) Bir şeyi düşmemesi için desteklemek.

tiy- (KS, 740) Değmek, dokunmak // **tiymek** (Tok.; DS, C. 12) Dokunmak, ellemek.

tomolok (KS, 746) Toparлак, küre // **tomalak** (Bol., İst.; DS, C. 10) Tombul, toparлак, tıknaz.

tomur- (KS, 747) Kökü ile çıkarmak // **tomurmak** (Ama., Siv.; DS, C. 10) Ağacı dibinden kesmek.

ton (KS, 747) Kürk, geniş yakalı gocuk // **ton 1.** (Af.; DS, C. 10) Kürk; **2.** (Tok.; DS, C. 12) Kürk.

tono- (KS, 748) Soymak (yağma etmek); çıplak bırakmak // **tonamak** (Esk.; DS, C. 10) Yağma etmek, çiğnemek, ezmek.

tordo- (KS, 750) İpliği tura ve çile yapmak // **torlamak** (Er., Kah., Hat., Niğ., İç.; DS, C. 10) Derleyip toplamak, düzenlemek anlamında derlemek sözcüğüyle birlikte kullanılır.

torgoy (KS, 750) Tarla kuşu // **torgay** (Bur., Esk.; DS, C. 10) Serçe.

torol- (KS, 751) Erkeklik çağına ermek, büyümek // **toralmak** (Ada., Osm.; Adana, Osmaniye) Çocukluktan gençliğe geçmek.

tölö- (KS, 754) Ödemek // **tölemek** (Esk.; DS, C. 10) Ödemek.

tör (KS, 756) Obanın giremecine karşı olan yer, başköşe // **tör** (Bal., Esk., Kar.; DS, C. 10) Evde ya da odada saygıdeğer kişilerin oturduğu başköşe.

törö- (KS, 756) Doğurmak // **töremek 1.** (Ama., Güm., Er., V., El., Mal., Gaz., Kah., Siv., Yoz., Ada.; DS, C. 10) Çoğalmak; **2.** (Isp., Güm., Çor., Kar., Ker.; DS, C. 12) Çoğalmak, türemek.

tur- (KS, 760) Ayakta durmak, ayağa kalkmak // **turmak 1.** (Kon.; DS, C. 10) Ayağa kalkmak, ayakta durmak; **2.** (Kar.; Kars.) Ayağa kalkmak.

turaksız (KS, 761) Devamsız, sebatsız, kararsız, değişen // **duraksız** (Kır.; DS, C. 4) Sebatsız, döneк.

tutaş (KS, 764) Baştan başa, aralıksız, arasız, hep, tamamıyla // **tutaş** (İzm., Sin.; DS, C. 10) Aralıksız, bitişik.

tutkuç (KS, 764) Ocaktan kazanı indirirken kullanılan keçe ellik // **tutkuç** (İzm.; DS, C. 10) Ateş üstündeki kabı tutup indirmek için bez vb. şeylerden yapılan tutacak.

tuurala- (KS, 765) Tercih etmek, yoluna koymak, intizama koymak, uydurmak; mutabık kılmak // **turalamak** (İzm.; DS, C. 10) Düzene sokmak.

tük (KS, 769) Tüy // **tük 1.** (Kon.; DS, C. 10) Tüy, ince kıl; **2.** (Kar., Ker.; DS, C. 12) Tüy; **3.** (Kar.; Arpaçay) Tüy; **4.** (Kar.; Kars.) Tüy; **tü** (İç.; DS, C. 10) Tüy, ince kıl.

tülö- (KS, 770) Tüyünü dökmek ve değiştirmek (kuşlar, hayvanlar hakkında) // **tülemek** (Isp., Bal.; DS, C. 12) Kümes hayvanları, kuşlar tüy dökmek.

tülök (KS, 770) (Kuşlar hakkında) artık tülemiş olan; bir yaşını atlatmış olan // **tülek 1.** (Esk., Çor., Sam., Ama., Gir., Erz., V., Mal., Gaz., Kah., Siv., Nev.; DS, C. 10) Tüyü dökülmüş kuş ya da kümes hayvanları; **2.** (Küt.; Kon.; DS, C. 10) Genellikle bir yaşındaki keklik.

tümön (KS, 770) Hesapsız, gayet çok, on bin // **tümen** (Sam.; DS, C. 10) Toptan, hepsi birden.

tün (KS, 770) Gece // **tün** (Ayd., Bal., Kon.; DS, C. 10) Gece.

tüs (KS, 774) Görünüş, renk // **tüs** (Kar., Er.; DS, C. 10) Renk.

tüş (KS, 774) Öğle zamanı // **düş** (Trab.; DS, C. 4) Öğle vakti.

tüş- (KS, 774) İnmek // **tüşmek 1.** (Kar.; DS, C. 10) İnmek; **2.** (Tok.; DS, C. 12) İnmek; **3.** (Kar.; Arpaçay.) İnmek; **düşmek** (Kar.; Kars.) İnmek.

uça (KS, 778) Kuyruk sokumu kemiği // **uca** (Niğ., Kon.; DS, C. 11) Oturak yeri.

umaç (KS, 783) Bir nevi tirit veya bulamaç // **umaç 1.** (Isp.; DS, C. 11) Bir yemek çeşidi; **2.** (Kar.; DS, C. 11) Una su katılarak yapılan bulamaç, çorba; **3.** (Kar.; DS, C. 11) Yağ, un, tuz karışımından yapılan çörek; **4.** (Siv.; DS, C. 11) Yufkanın ufalanarak yağda kızartılmasından oluşan bir yemek; **5.** (Kar.; DS, C. 12) Çöreğin içine konulan yağ ve un karışımı; **6.** (Mal.; DS, C. 12) Hamurdan yapılan bir çeşit yemek.

umsun- (KS, 783) Umutlarında aldanmak // **umsunmah, umsunmak** (Kar.; DS, C. 12) Özendiği bir şeyi elde edememekten hasta olmak.

una- (KS, 783) Tasvip etmek, muvafakat etmek // **unamak** (Tok.; DS, C. 12) Onaylamak.

uraan (KS, 785) Savaşa davet nidası; şiar, parola // **uran** (Zon.; ZBK) İlan, emir.

uruk (KS, 785) Soy, kabile // **uruk** (İst.; DS, C. 11) Oba, aile.

uruş- (KS, 786) Dövüşmek, kavga etmek // **uruşmak** (Niğ., Rom.; DS, C. 11) Vuruşmak.

uu (KS, 788) Zehir // **u** (Kon.; DS, C. 11) Zehir.

uç (KS, 788) Avuç // **uç** (Kon.; DS, C. 11) Avuç.

urda- (KS, 789) Çalmak, aşırmaq, hırsızlık etmek // **urlamak** (Kon.; DS, C. 11) Çalmak.

uya (KS, 789) Yuva // **uya** (Kon.; DS, C. 11) Yuva.

uyal- (KS, 789) Utanmak // **uyalmak** (Kon.; DS, C. 11) Utanmak.

uyat (KS, 790) Utanç, ayıp // **uyat** (Kon.; DS, C. 11) Utanç, sıklıganlık.

uyu- (KS, 791) Pihılanmak, birikmek, toplanmak // **uyumak** (Niğ.; DS, C. 12) Kan pihılaşmak.

uz (KS, 792) Usta, mahir // **uz 1.** (Af., Isp., Den., Bal., Çan., Esk., Bol., Zon., Çnk., Kah., Ant., Kırk.; DS, C. 11) Doğru, temiz, uslu, dikkatli (kişi için); **2.** (Af., Isp., Den., Man., Bal., Esk., Çnk., Ama., Tok., Urf., Kah., Siv., Ank., Kay., Nev., Niğ., Kon., İç.; DS, C. 11) Becerikli, akıllı, anlayışlı; **3.** (İzm., Man., Bal., Bil., Esk., Koc., Yoz., Ank., Nev., Niğ., Tek., Kırk.; DS, C. 11) Uygun, yerinde, eşit, doğru, iyi, ustaca, düzgün (nesne, iş, durum için).

üçkül (KS, 793) Üç köşeli, üçgen // **üçgül 1.** (Kon.; DS, C. 11) Üçgen; **2.** (Bol.; DS, C. 11) Üç köşeli yer.

ülöş (KS, 794) Hisse, pay // **üleş 1.** (Niğ.; DS, C. 11) Bölüşme, paylaşma; **2.** (Kas.; DS, C. 11) Pay.

ülöştür- (KS, 794) Üleştirmek, tevzi etmek // **üleştirmek 1.** (Isp., Burd., Den., Ayd., İzm., Man., Çan., Bil., Esk., Bol., Sak., Kas., Çnk., Sam., Gir., Siv., Ank., Niğ., Kon., Muğ., Kırk.; DS, C. 11) Bölüştürmek, paylaştırmak; **2.** (Isp., Bal., Küt., Kas., Tok., İç.; DS, C. 12) Paylaştırmak, bölüştürmek.

ülüş (KS, 794) Zengin adamın civardaki halka yahut bir kabilenin diğer bir kabileye yahut bir bölge ahalisinin başka bir bölge ahalisine verdiği ziyafet // **ülüş** (İzm., Ama., Kah., Hat., Siv., Yoz., Kay., Kon., Ada.; DS, C. 11) Komşuların birbirine gönderdiği yemek; **ülü** (Ada., İç.; DS, C. 11) Komşuların birbirine gönderdiği yemek.

ün (KS, 795) Ses, seda, eda // **ün** (El.; Elazığ Yör.) Ses.

ündö- (KS, 795) Çağırmaq; bağırıp çağırmaq // **ünlemek 1.** (Isp.; DS, C. 11) Seslenmek.; **2.** (Uş., Isp., Man., Bal., Küt., Çor., İç.; DS, C. 12) Çağırmaq, seslenmek.

üy (KS, 799) Oba, keçe ev, ev; mesken // **üy 1.** (Tok., Kon., Tek.; DS, C. 11) Ev; **2.** (El.; DS, C. 11) Bostan evi, höyük.

üz- (KS, 800) Koparmak, kesmek // **üzmek 1.** (Ama., Sam., Gir., Niğ., Kon., İç., Muğ.; DS, C. 11) Koparmak, ayırmak; **2.** (Çnk.; DS, C. 11) Kopacak duruma getirmek; **3.** (Tok., Kar., Niğ.; DS, C. 12) Koparmak; **4.** (Kar.; Kars.) Koparmak.

üzük (KS, 801) Kopmuş, koparılmış // **üzük 1.** (Isp., Den., Man., Esk., Çnk., Çor., Sin., Sam., Tok., Or., Gir., Siv., Niğ., İç.; DS, C. 11) Eskimeye yüz tutmuş, yıpranmış, incelmış (kumaş vb. için); **2.** (Çor.; DS, C. 12) Yıpranmış, kopmuş ip vb. için.

üzül- (KS, 801) Kopmak, kesilmek // **üzülmek** (Isp., Den., Man., Bol., Çor., Sin., Sam., Gir., Erz., Gaz., Kah., Siv., Niğ., İç., Kırk.; DS, C. 11) İncelmek, yıpranmak, eskimek, kopacak duruma gelmek (kumaş vb. için).

zarlan- (KS, 805) Acı acı ağlamak, sızlanmak, tasalanmak // **zarlanmak 1.** (Kar.; DS, C. 11) Acıdan inlemek, ah vah ederek yaşamak; **2.** (Er.; Erzurum.) İnlemek; dert yanmak.

zeyrek (KS, 806) Seyrek // **zeyrek** (Kon.; DS, C. 12) Aralıklı.

zuula- (KS, 809) Hızlı koşmak, koşturmak // **zulamak** (Kar.; Arpaçay.) Çocuk oyununda ceza alanı nefes almadan belli bir yere kadar koşturmak.

2. Alıntı Sözcüklerdeki Benzerlikler:

acat (KS, 4) (< Ar. *ḥācet*) Hacet, ihtiyaç, zaruret // **acat** (İzm., Man., Kah.; DS, C. 1) Alet, aygıt.

adamsın- (KS, 8) (Ar.+ T. < *ādem*) Kendisini adam saymak, kendisinin başkalarından aşağı olmadığı fikrini beslemek // **adamsınmak 1.** (Hat.; DS, C. 1) Adam yerine konmak; **2.** (Af.; DS, C. 12) Önemsenmek, adam yerine konmak.

alaça (KS, 18) (< Far. *ālca*)¹¹ Bir çeşit yollu pamuklu kumaş // **alaça** (Den.; DS, C. 1) Ucuz ve kötü bir çeşit basma.

alka (KS, 28) (< Ar. *ḥalka*) Dervişlerin dinî ayin yaparken toplanarak oturmalarından varlığa gelen daire // **alka 1.** (Ayd., Art.; DS, C. 1) Çember, halka; **2.** (D.Tr.; Doğ. Trak.) Halka.

asta (KS, 53) (< Far. *āheste*) Yavaş; aheste; ağır; ihtiyatlıca // **asta** (Bit.; DS, C. 1) Yavaş; **aste** (Mş.; DS, C. 1) Yavaş.

aşkana (KS, 55) (T.+ Far. < *ḥāne*) Aşevi, mutfak; lokanta; yemek odası; keçe evin kapıdan sağ tarafa çiy ile örtülen yeri; obanın kadınlara mahsus kısmı // **aşkana 1.** (Bal., Tok., Gir., Güm., Er., Tun., Kah., Siv., Kay.; DS, C. 1) Mutfak; **2.** (Tok.; DS, C. 1) Büyükçe oda.

aşkere (KS, 55) (< Far. *āşikāre*) Aşikâr; hakiki, fiili; meşru, kanuni // **eşkere 1.** (Isp., Burd., Zon., Çor., Güm., Kar., Kah.; DS, C. 5) Açık, belli, meydanda; **2.** (İç.; DS, C. 12) Açık, belli, ortada; **3.** (El.; KBA) Açık açık, aşikâr; **eşgere** (Burd., Bol., El., Siv., Ant., Muğ.; DS, C. 5) Açık, belli, meydanda; **eşkire** (Den.; DS, C. 5) Açık, belli, meydanda; **eşkâre** (Ada., Nev.; DS, C. 12) Açık, belli, ortada.

aşna (KS, 56) (< Far. *āşinā*) Bildik; ahbap, aşına // **aşna** (Art.; DS, C. 1) Bilgili.

aşnalık (KS, 56) (Far.-T. < *āşinā*) Muarefe, bildiklik; ahbaplık, dostça münasebetler // **aşnalık 1.** (Kah.; DS, C. 1) Hoş sohbet; **2.** (Niğ.; DS, C. 1) Dostluk, sevişme.

ayak (KS, 62) (< Far. *ayāğ*) Fincan, çanak // **ayak 1.** (İst.; DS, C. 1); **2.** (Tok., Siv.; DS, C. 1) Bardak, çay bardağı.

aza (KS, 72) (< Ar. *eẓā*) Matem, sugu sağma (ölü için ağlama) // **aza, âza 1.** (Mar.; DS, C. 1) Ölü için ilk gün yapılan tören; **2.** (Kar., Çnk., Ank., Niğ.; DS, C. 1); **aza** (Ank.; DS, C. 12) Başsağlığı; **âza** (G.Bat.; GBA) Aza.

azar (KS, 73) (< Far. *āzār*) Tazip, ıstırap, hakaret, zulüm // **azar 1.** (Kar.; Kars.) Dert, sıkıntı; **2.** (Art.; Artvin.) Azarlama.

azırdan- (KS, 75) (Ar. + T. < *ḥāzīr*) Hazırlanmak, vakti zamanında hazırlanmak // **azırlanmak** (D.Tr.; Doğ. Trak.) Hazırlanmak.

baatır (KS, 76) (< Far. *bahādūr*) Bahadır, kahraman, cesur // **bâtır** (Den., Bal., Çan., Ada.; DS, C. 2) Yiğit, kahraman, cesur; **batur** (İzm., Bal., Tok.; DS, C. 2) Yiğit, kahraman, cesur.

badam (KS, 77) (< Far. *bādām*) badem // **bâdam** (Dyb.; Diyar.) Badem.

bakal (KS, 79) (< Ar. *baqqāl*) Bakkaliye; bakkal // **bakal** (Mar.; DS, C. 2) Manav, sebze.

bars (KS, 90) (< Far. *pārs*) Pars // **bars** (Den.; DS, C. 2) Kaplana benzeyen yırtıcı bir hayvan.

¹¹ KARASAEV, H. K. (1986). Özdöşürülgön Sözdör. *Kırgız Sovet Ensiklopediyasının Başkı Redaktsiyası*, Frunze, s. 29.

baypak (KS, 102) (< *Far.-T.* < *pāy*) Uzun çorap; kısa çorap // **baypak** (İç.; DS, C. 2) Çorap.

beçel (KS, 103) (< *Far. beçel*) Oturak (vakti zamanında yürüyemeyen çocuk); elinden iş gelmez, beceriksiz, her işi yüzüne gözüne bulaştırır // **beçel** (Af., Kas., Sin.; DS, C. 2) Sakat insan veya hayvan; **beçal** (Esk.; DS, C. 2) Sakat insan veya hayvan; **beçil** (Kas.; DS, C. 2) Sakat insan veya hayvan.

beçet (KS, 103) (< *Rus. peçatka*) mühür // **péçet** (Kar.; DS, C. 9) Mühür.

belet (KS, 106) (< *Rus. билет* < *Fr. billet*) Bilet // **belet** (Er.; Erzurum Ağz.) Bilet

biyaban (KS, 124) (< *Far. beyābān*) Issız çöl // **biyaban** (Kar.; DS, C. 2) Geniş düzlük, çöl.

cebe (KTS, 196) (*Moğ.*) Ok; temren; yay // **cebe** (Niğ.; DS, C. 3) Silâh ve başka savaş araçları.

ceke (KTS, 197) (< *Far. yek*) Ayır, mümtaz, hususi // **yéke, yeke** (V.; DS, C. 11) Tek.

darbaza (KS, 297) (< *Far. derbāze*) Sokak kapısı // **darbaza** (Kar.; DS, C. 4) Büyük binalarda giriş kapısı.

kadek (KTS, 382) (< *Far. hotek*)¹² Bir Çin dokumasının adıdır. // **kadek** (V.; DS, C. 8) Kırmızı bez.

kebenek (KS, 427) (< *Moğ. hevnek*) Keçeden kaftan // **kebenek** (Kah., Kay., İç., Muğ.; DS, C. 8) Kaba kumaştan yapılmış ceket, palto, aba.

kelte (KS, 434) (< *Far. kelte*) Kısa // **kelte** (İst.; DS, C. 8) Kısa.

kep (KS 439) (< *Far. gep*) Söz, kelime; konuşma; ciddi söz // **kep** (Kon.; DS, C. 8) Söz.

lök (KS, 547) (< *Far. lük*) Tek hörgüçlü erkek deve // **lök 1.** (Isp., Den., Ayd., İzm., Man., Trab., Ağ., Mal., Kır., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ.; DS, C. 9) Erkek deve; **2.** (Isp., Ayd., İzm., Çan., Gaz.; DS, C. 9) Tek hörgüçlü damızlık, tüysüz erkek deve.

şişek (KS, 690) (< *Far. şîşek*) İkinci yaşına basan iğdiş edilmiş koç // **şişek 1.** (Isp., Burd., Den., Ayd., Bal., Bur., Küt., Bil., Esk., Koc., Bol., Zon., Kas., Çnk., Çor., Sin., Sam., Ama., Tok., Or., Gir., Trab., Güm., Riz., Art., Ağ., Kar., Er., Erz., Bit., Dyb., El., Adı., Kah., Hat., Siv., Ank., Kay., Niğ., Kon., Ada., İç., Ant., Muğ., Tek., Kırk.; DS, C. 10) 1-2 yaşında koyun; **2.** (Burd., Af., İzm., Ayd., Tok., Çor., Ama., Gir., Mal., Kah., Siv., Kır., Kon., Ada.; DS, C. 10) Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütlü koyun; **3.** (Den., Ayd., Çor., Tok.; DS, C. 10) 1-2 yaşında erkek koyun; **4.** (Den., Bal.; DS, C. 10) Enenmiş koç; **5.** (Af., Küt., Den., Tok., Güm., Kar., Kır., Kay.; DS, C. 12) Bir iki yaşlarında doğurmamış koyun, keçi; **6.** (Çor.; DS, C. 12) Sütlü Koyun; **7.** (İç.; DS, C. 12) Altı aylık dişi koyun; **8.** (Kar.; Arpaçay) İki yaşında yavrulamamış koyun; **9.** (Erz.; Erzincan Yör.) Bir yaşından yukarı koyun; **10.** (Er.; Erzurum Ağz.) Bir yaşından yukarı koyun; **11.** (Or.; Ordu Yör.) Kuzulama dönemine girmiş dişi koyun; **12.** (Or.; Aybastı) Yeni kuzulayan koyun; **şişak** (İç.; DS, C. 10) 1-2 yaşında koyun; **şişek** (Urf.; DS, C. 10) 1-2 yaşında koyun; **şişek** (El., Siv.; DS, C. 10) 1-2 yaşında koyun; **şişey** (Kar.; DS, C. 10) Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütlü koyun; **şişik** (Kas.; DS, C. 10) Kuzulama dönemine girmiş ya da doğurmuş sütlü koyun.

şor (KS, 691) (< *Far. şûre*) Tuzlak yer; çorak // **şor 1.** (Burd., Zon., Gir., Trab., Art., Kar., V., Bit., Dyb., El., Ank., Kon.; DS, C. 10) Tuzlu; **2.** (Erz.; DS, C. 10) Tuzlu, beyaz toprak; **3.** (Güm., Ker.; DS, C. 12) Tuzlu; **4.** (Er.; Erzurum Ağz.) Tuzlu; **5.** (Er.; Erzurum) Tuzlu; **şur** (Bit., Urf.; DS, C. 10) Tuzlu.

zer (KS, 806) (< *Far. zer*) Altın // **zer** (Kar.; Kars.) Altın.

zulum (KS, 809) (< *Ar. zulm*) Zulüm; gaddarlık // **zulum** (Art.; Artvin.) Zulüm.

Sonuç:

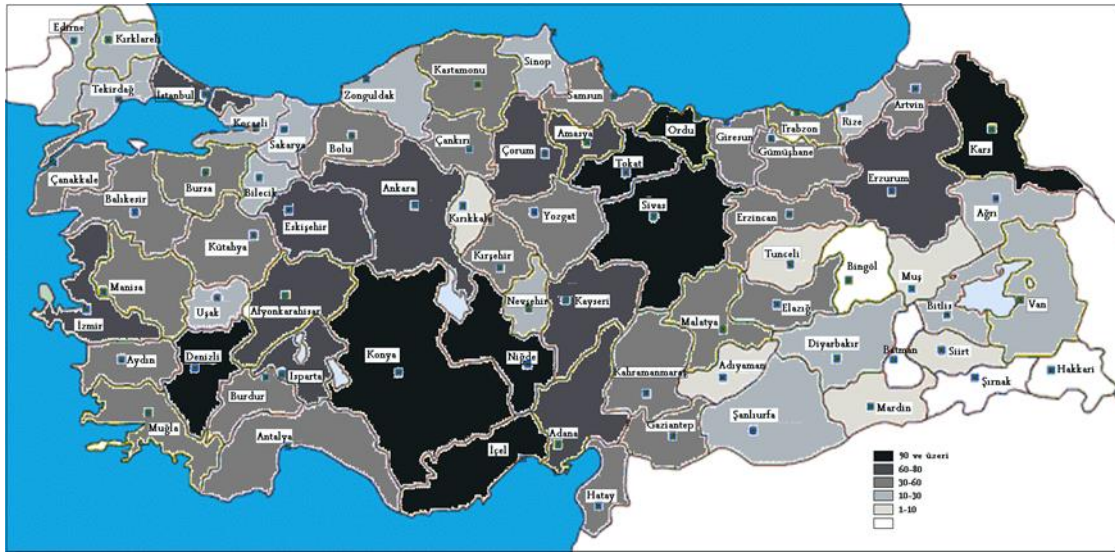
Kırgız Türkçesi yazı dilinde tespit edilmiş olan 438 Türkçe ve 34 alıntı sözcük olmak üzere toplam 472 söz varlığı unsurunun Türkiye Türkçesi ağızlarında da kullanıldığı tespit

¹² KARASAEV, H. K. *age.*, s. 129.

edilmiştir¹³. Tespit edilen 438 Türkçe sözcüğün 275'i isim ve isim soylu, 163'ü ise eylemdir. Alıntı sözcüklerin 32'si isim ve isim soylu, 2'si ise Türkçe eklerle eylem durumunda kullanılmaktadır.

Tespit edilmiş olan 472 Türkçe ve alıntı sözcüğün birden fazla ağızda tekrar edilmesiyle Kırgız Türkçesi yazı diliyle Türkiye Türkçesi ağızlarındaki benzer sözcük kullanım sayısı 3092'ye ulaşmaktadır ve bu sözcüklerin Türkiye Türkçesi ağızlarına göre dağılımı şu şekildedir:

Konya 166, Ordu 122, Tokat 101, Kars 99, Denizli 99, Niğde 96, Sivas 95, İçel 90, Isparta 80, Ankara 79, İstanbul 78, Adana 76, Kayseri 75, Afyon 72, Erzurum 71, İzmir 70, Amasya 67, Çorum 64, Eskişehir 63, Balıkesir 57, Kahramanmaraş 57, Burdur 52, Manisa 52, Samsun 49, Muğla 48, Antalya 48, Aydın 48, Bursa 44, Giresun 43, Gaziantep 42, Bolu 40, Malatya 40, Çanakkale 39, Trabzon 39, Kastamonu 38, Erzincan 37, Kırşehir 37, Kütahya 37, Hatay 37, Yozgat 36, Elazığ 34, Artvin 32, Çankırı 31, Gümüşhane 31, Van 28, Nevşehir 26, Edirne 24, Bilecik 22, Bitlis 22, Kırklareli 22, Şanlıurfa 22, Kocaeli 21, Sinop 20, Tekirdağ 20, Zonguldak 20, Uşak 19, Kerkük 17, Rize 16, Sakarya 15, Ağrı 13, Diyarbakır 13, Tunceli 9, Osmaniye 7, Bulgaristan 6, Kırıkkale 4, Muş 4, Mardin 3, Doğu Trakya 2, Kıbrıs 2, Adıyaman 1, Güney Batı Anadolu 1, Romanya 1, Siirt 1.

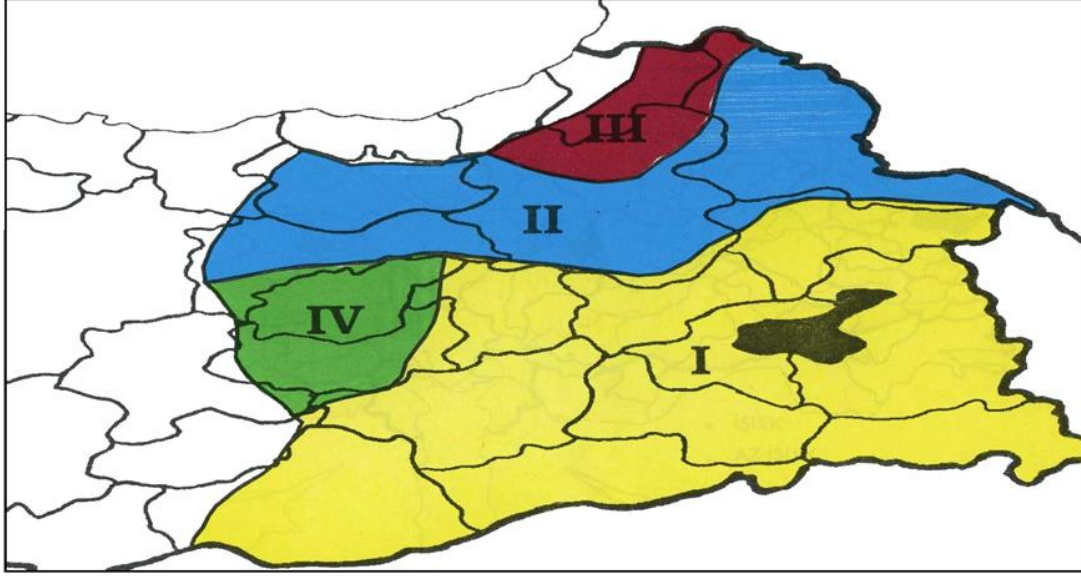

Kırghız Türkçesi yazı diliyle Türkiye Türkçesi ağızlarındaki benzer söz varlığı unsurlarının harita üzerinde dağılımı

Kırghız Türkçesi yazı diliyle Türkiye Türkçesi ağızlarındaki benzer söz varlığı unsurlarının ağız gruplarına göre dağılımı ise şu şekildedir:

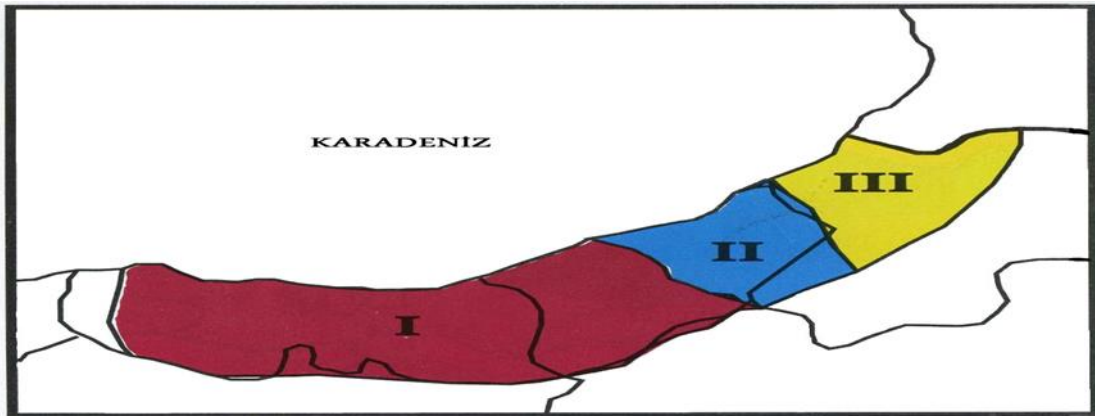
¹³ Jydyz ALİMOVA'nın hazırladığı Türkiye Türkçesi Ağızları ile Kırghız Türkçesinin Söz Varlığı Açısından Karşılaştırılması. (2011). Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, adlı doktora tezinde ise 619 sözcük tespit edilmiştir.

I. Doğu Grubu Ağzları: Kars 99, Erzurum 71, Erzincan 37, Elazığ 34, Artvin 32, Gümüşhane 31, Van 28, Bitlis 22, Şanlıurfa 22, Ağrı 13, Diyarbakır 13, Tunceli 9, Muş 4, Mardin 3, Siirt 1. Doğu grubu ağzlarında Kırgız Türkçesi yazı diliyle benzer olan kelime sayısı tekrarlar ile birlikte 419'dur. Oran olarak da % 13.55'lik bir pay oluşturmaktadır. Doğu grubu ağzlarının II. alt grubunda (*Kars, Erzurum, Gümüşhane, Bayburt, Erzincan*) benzerlik daha yaygındır.

Doğu grubu ağzlarının alt grupları (Karahan, 1996)

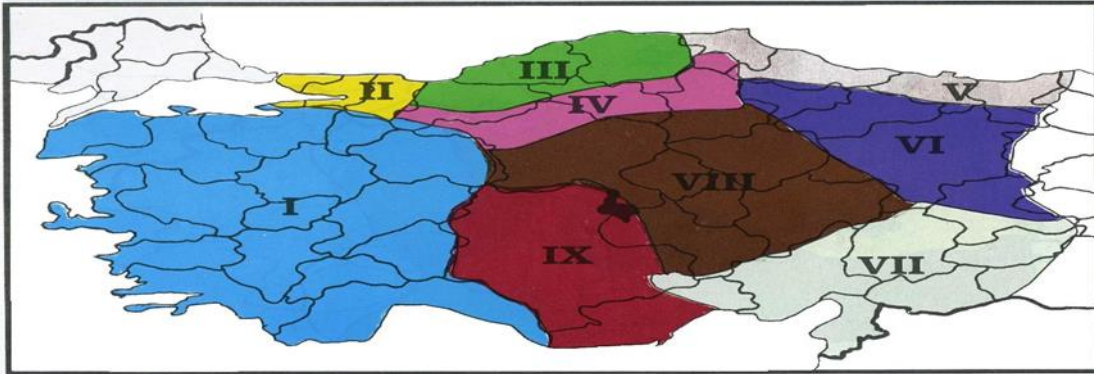
II. Kuzeydoğu Grubu Ağzları: Trabzon 39, Rize 16. Kuzeydoğu grubu ağzlarında Kırgız Türkçesi yazı diliyle benzer olan kelime sayısı tekrarlar ile birlikte 55'tir. Oran olarak da % 1.77'sini oluşturmaktadır. Kuzeydoğu grubu ağzlarının I. alt grubunda (*Trabzon, Rize*) benzerlik daha yaygındır.

Kuzeydoğu grubu ağzlarının alt grupları (Karahan, 1996)

III. Batı Grubu Ağzıları: Konya 166, Ordu 122, Tokat 101, Denizli 99, Niğde 96, Sivas 95, İçel 90, Isparta 80, Ankara 79, İstanbul 78, Adana 76, Kayseri 75, Afyon 72, İzmir 70, Amasya 67, Çorum 64, Eskişehir 63, Balıkesir 57, Kahramanmaraş 57, Burdur 52, Manisa 52, Samsun 49, Muğla 48, Antalya 48, Aydın 48, Bursa 44, Giresun 43, Gaziantep 42, Bolu 40, Malatya 40, Çanakkale 39, Kastamonu 38, Kırşehir 37, Kütahya 37, Hatay 37, Yozgat 36, Çankırı 31, Nevşehir 26, Bilecik 22, Kocaeli 21, Sinop 20, Zonguldak 20, Uşak 19, Sakarya 15, Osmaniye 7, Kırıkkale 4, Adıyaman 1, Güney Batı Anadolu 1.

Batı grubu ağızlarında Kırgız Türkçesi yazı diliyle benzer olan kelime sayısı tekrarlar ile birlikte 2524'tür. Oran olarak da % 81.63'lük bir paya sahiptir. Batı grubu ağızlarının I. alt grubunda (Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Eskişehir, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak ve Nallıhan (Ankara) ağızları) benzerlik (850 sözcük) daha yaygındır. Batı grubu ağızları içerisinde 1. alt gruba bağlı ikinci derecedeki alt gruplardan da daha çok 3. grup (Aydın, Bursa, Denizli, Isparta, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla) ağızları Kırgız Türkçesi ile benzer sözcükler (478 sözcük) açısından dikkat çekmektedir.

Batı grubu ağızlarının alt grupları (Karahana, 1996)

Rumeli ağızlarında Kırgız Türkçesi yazı diliyle benzer olan kelimelerin dağılımı ise şu şekildedir: Edirne 24, Kırklareli 22, Tekirdağ 20, Doğu Trakya 2. Rumeli ağızlarında Kırgız Türkçesi yazı diliyle benzer olan 68 kelimenin oranı ise % 2.19'dur.

Diğer bölgelerden tespit edilenler ise Kerkük 17, Bulgaristan 6, Kıbrıs 2, Romanya 1 olmak üzere toplam 26'dır ve oranı % 0.84'tür.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı üzere Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki benzer kelime en fazla Konya, Ordu, Tokat, Kars, Denizli, Niğde, Sivas, İçel, Isparta,

Ankara, İstanbul, Afyon, Erzurum, İzmir ağızlarında görülmektedir. Batı grubu ağızları ise Kırgız Türkçesi ile en fazla söz varlığı benzerliği gösteren ağız grubudur¹⁴.

Türkiye Türkçesi ağızları ile Kırgız Türkçesindeki benzer sözcükler diğer çağdaş Türk lehçeleriyle de ortaklık oluşturmaktadırlar. Jyldyz Alimova'nın tespit ettiği ortak 619 sözcük; Kazak Türkçesi 449 (% 72,5), Özbek Türkçesi 365 (% 58,9), Başkurt Türkçesi 354 (% 57,1), Tatar Türkçesi 336 (% 54,2), Karaçay Türkçesi 240 (% 38,7), Altay Türkçesi 228 (% 36,8), Uygur Türkçesi 208 (%33,6), Türkmen Türkçesi 207 (% 33,4), Hakas Türkçesi 204 (% 32,9), Azerbaycan Türkçesi 164 (% 26,4), Tuva Türkçesi 106 (% 17), Yakut Türkçesi 102 (% 16,4), Çuvaş Türkçesi 50 (% 8) sözcükle ortaktır. Yapılan çalışmada ortak 44 sözcüğün ise (% 7,1) hiçbir lehçede tespit edilemediği görülmektedir¹⁵. Doç. Dr. Ercan Alkaya ise Sibiryaya Tatar ağızları (Tobol-İrtiş, Baraba, Tom) ile Türkiye Türkçesi ağızları arasında 107'si Türkçe, 19'u alıntı sözcük olmak üzere 126 benzer sözcük tespit etmiştir¹⁶.

Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi ağızları arasındaki söz varlığı benzerliğinin iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi Türkistan'da Türk boylarının bir arada yaşadığı dönemlerde Kıpçak boyları ile Oğuz boylarının dil açısından birbirini etkilemesi; ikincisi ise farklı dönemlerde Türkistan'dan Anadolu'nun çeşitli yerlerine yapılan göçler neticesinde Türkiye Türkçesi ağız yapılarında oluşan Kıpçak lehçesi özelliklerinin varlığını devam ettirmesidir.

Metin Taraması Yapılan Eserler ve Kısaltmaları

Adana, Osmaniye: YILDIRIM, F. (2006). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları II*. Ankara: TDK Yayınları.

Arpaçay: OLCAY, S., ERCİLASUN, A. B.ve ASLAN, E. (1988). *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*. Ankara: TDK Yayınları.

Artvin.: TURAN, Z. (2006). *Artvin İli Yusufeli İlçesi Uşhum Köyü Ağzı*. Ankara: TDK Yayınları.

Aybastı: AYDIN, M. (2002). *Aybastı Ağzı*. Ankara: TDK Yayınları.

Diyar.: ERTEN, M. (1994). *Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.

Doğ. Trak: OLCAY, S. (1995). *Doğu Trakya Yerli Ağzı (İnceleme-Derleme-Dizin)*. Ankara: Yayınları.

DS: *Derleme Sözlüğü, 12 Cilt*. (1993). Ankara: TDK Yayınları.

¹⁴ Sibiryaya Tatar Türkçesiyle Türkiye Türkçesi ağızlarının karşılaştırılmasında da birbirine çok yakın sonuçlar ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada Batı grubu ağızları (% 77,3) ortaklıkların en çok olduğu ağız grubudur. Diğer ağız gruplarının oranı ise Doğu % 14,8, Kuzeydoğu % 4,3, Rumeli % 3,3'tür. İller açısından bakıldığında da Konya, Sivas, Çorum, Ankara, Adana, Denizli, Eskişehir, Kayseri ve Afyon ortaklıkların yoğun olduğu illerdir. bk. ALKAYA, E. (2012). Sibiryaya Tatar Türkçesiyle Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Benzerlikler Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 7/4, 291.

¹⁵ ALİMOVA, J., *agt.*, s. 200.

¹⁶ ALKAYA, E. *agm.*, s. 290.

- Elazığ Yör.:** GÜLENSOY, T. ve BURAN, A. (1994). *Elazığ Yöresi Ağızlarından Derlemeler 1*. Ankara: TDK Yayınları.
- Erzincan Yör.:** SAĞIR, M. (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Erzurum Ağz.:** OLCAY, S. (1995). *Erzurum Ağzı (İnceleme-Derleme-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Erzurum.:** GEMALMAZ, E. (1995). *Erzurum İli Ağızları, III. Cilt*. Ankara: TDK Yayınları.
- GBA:** KORKMAZ, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kars.:** ERCİLASUN, A. B. (2002). *Kars İli Ağızları (Ses Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.
- KBA:** BURAN, A. (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kırşehir Yör.:** GÜNŞEN, A. (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- KS:** YUDAHİN, K. K. (1998). *Kırgız Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları. çev. Abdullah Taymas.
- Kütahya Yör.:** GÜLENSOY, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Malatya.:** GÜLSEREN, C. (2000). *Malatya İli Ağızları (İnceleme - Metinler - Sözlük ve Dizinler)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ordu Yör.:** DEMİR, N. (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Rize.:** TURGUT, G. (2002). *Rize İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Urfa.:** ÖZÇELİK, S. (1997). *Urfa Merkez Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Uşak.:** GÜLSEVİN, G. (2002). *Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.
- ZBK:** M. EREN, E. (1997). *Zonguldak, Bartın, Karabük İlleri Ağızları*. Ankara: TDK Yayınları.

Kaynaklar

- AHMATOV, T. K. ve ÖMÜRALİEVA, S. (1990). *Kırgız Tili (Fonetika, Leksika)*. Frunze.
- AKSU, N. ve IŞIK, A. (1997). *Türkiye Türkçözü-Kırgız Türkçözü Sözdüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- ALİMOVA, J. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALKAYA, E. (2012). Sibiryaya Tatar Türkçesiyle Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Benzerlikler Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies* 7/4, 275-295.
- BAŞDAŞ, C. ve KUTLU, A. (2004). *Kırgız Türkçesi Grameri*. Diyarbakır.
- BURAN, A. ve ALKAYA, E. (2007). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- BURAN, A. ve İLHAN, N. (2008). *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- CUMAKUNOVA, G. (2005). *Türkçe - Kırgızca Sözlük*. Bişkek: Manas Üniversitesi Yayınları.

- Derleme Sözlüğü, 12 Cilt.* (1993). Ankara: TDK Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (1990). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- DIYKANOV, K. (1980). *Kırgız Tilinin Tarihinan*. Frunze: Mektep.
- ERDEM, U. (2014). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Muhacir Komisyonları ve Faaliyetleri (1860-1922)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜLENSOY, T. ve ALKAYA, E. (2003). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜNEŞ, B. (2012). Karşılaştırmalı Ağız Araştırmalarının Önemi ve Türkiye'deki Karşılaştırmalı Ağız İncelemeleri Üzerine Bir Deneme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 1/4, 20-44.
- KARAHAN, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara.
- KARASAEV, H. (1996). *Kamus Naama*. Bişkek.
- KARASAEV, H. K. (1983). *Orfografiyalık Sözdük, Kırgız Sovet Ensiklopediyasının Başkı Redaksiyası*. Frunze.
- KARASAEV, H. K. (1986). *Özdöştürülgön Sözdör, Kırgız Sovet Ensiklopediyasının Başkı Redaksiyası*. Frunze.
- KARATAYEV, O. (2001). Kırgız-Oğuz Tarihî-Etniklik Bağlantıları. *KTMÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 175-185.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, H. (1995). Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Ortak Alınma Kelimeler. *Türk Dili*, 521, 467-479.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, H. (2005). *Kırgız Türkçesi Grameri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KASAPOĞLU ÇENGEL, H. (2007). Kırgız Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*, Ankara: Akçağ Yayınları. ed. Ahmet B. ERCİLASUN.
- KORKMAZ, Z. (1989). Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1971*, 21-32.
- KORKMAZ, Z. (2005). Bartın ve Yöresi Ağızlarındaki Lehçe Tabakalaşması. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, 162-178.
- KORKMAZ, Z. (2008). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Dil Özellikleri - Etnik Yapı Bağlantısı ve Beklentilerimiz. *Türk Dili*, 679, 6-10.
- ORUZBAEVA, B. O. (1997). Kırgızskiy Yazık. *Yazıkı Mira, Tyurkskie Yazıkı*, 286-298.
- ÖNER, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*. Ankara: TDK Yayınları.
- SEYDAKMATOV, K. (1970). Kırgız, Altay Tildelerinin Salıştırma Fonetikasınan Materialdar. *Kırgız Tili Boyunça İzildöölör*, Frunze, 84-127. Red. A.T. Tursunov.
- Türkçe Sözlük*, (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- YUDAHİN, K. K. (1998). *Kırgız Sözlüğü. C I-II*. Ankara: TDK Yayınları. çev. Abdullah Taymas.
- YUNUSALİEV, B. M. (1971). *Kırgız Dialektologiyası*. Frunze: Mektep.

Kısaltmalar:

Ada.: Adana	El.: Elazığ	Man.: Manisa
Adı.: Adıyaman	Er.: Erzurum	Mar.: Mardin
Af.: Afyon	Erz.: Erzincan	Moğ.: Moğolca
age.: Adı geçen eser	Esk.: Eskişehir	Mş.: Muş
agm.: Adı geçen makale	Far.: Farsça	Muğ.: Muğla
agt.: Adı geçen tez	Fr.: Fransızca	Nev.: Nevşehir
Ağ.: Ağrı	G. Bat.: Güney Batı	Niğ.: Niğde
Ama.: Amasya	Gaz.: Gaziantep	Or.: Ordu
Ank.: Ankara	Gir.: Giresun	Osm.: Osmaniye
Ant.: Antalya	Güm.: Gümüşhane	Riz.: Rize
Ar.: Arapça	Hat.: Hatay	Rom.: Romanya
Art.: Artvin	Isp.: Isparta	Rus.: Rusça
Ayd.: Aydın	İç.: İçel	s.: sayfa
Bal.: Balıkesir	İst.: İstanbul	Sak.: Sakarya
Bil.: Bilecik	İzm.: İzmir	Sam.: Samsun
Bit.: Bitlis	Kah.: Kahramanmaraş	Sii.: Siirt
bk.: bakınız	Kar.: Kars	Sin.: Sinop
Bol.: Bolu	Kas.: Kastamonu	Siv.: Sivas
Bulg.: Bulgaristan	Kay.: Kayseri	T.: Türkçe
Bur.: Bursa	Ker.: Kerkük	Tek.: Tekirdağ
Burd.: Burdur	Kıb.: Kıbrıs	Tok.: Tokat
Çan.: Çanakkale	Kır.: Kırşehir	Trab.: Trabzon
Çnk.: Çankırı	Kırk.: Kırklareli	Tun.: Tunceli
Çor.: Çorum	Koc.: Kocaeli	Urf.: Urfa
D.Tr.: Doğu Trakya	Kon.: Konya	Uş.: Uşak
Den.: Denizli	Krk.: Kırıkkale	V.: Van
Dyb.: Diyarbakır	Küt.: Kütahya	Yoz.: Yozgat
Ed.: Edirne	Mal.: Malatya	Zon.: Zonguldak